

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

FAKULTA PROVOZNĚ EKONOMICKÁ

KATEDRA HUMANITNÍCH VĚD

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Nehmotný kulturní potenciál v regionálním rozvoji
(cesta sv. Jakuba na území České republiky)**

Autor: Marie JÍLKOVÁ

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Lucie Kocmánková

© 2011 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Marie Jílková

obor Veřejná správa a regionální rozvoj

Vedoucí katedry Vám ve smyslu Studijního a zkušebního řádu ČZU v Praze
čl. 16 určuje tuto bakalářskou práci.

Název práce: **Nehmotný kulturní potenciál v regionálním
rozvoji (cesta sv. Jakuba na území České
Republiky)**

Osnova bakalářské práce:

1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Vymezení teoretického rámce a základních pojmů zkoumané problematiky
4. Regionální rozvoj a přístupy k regionálnímu rozvoji (endogenní a exogenní pojetí)
5. Kultura jako nehmotný potenciál rozvoje regionů
6. Cesta sv. Jakuba - součást evropského kulturního dědictví
7. Současný stav cesty sv. Jakuba na území České republiky
8. Význam a možnosti financování nového značení cesty sv. Jakuba na území České Republiky pro její navázání na evropskou část
9. Závěr
10. Seznam použitých zdrojů
11. Přílohy

Rozsah hlavní textové části: 30 - 40 stran

Doporučené zdroje:

- Blažek, J., Uhlíř, D.: Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace. Praha: Karolinum, 2002.
- Coleman, S., Elsner, J.: Pilgrimage – past and present in the world religions. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1995.
- Disman, M.: Jak se vyrábí sociologická znalost. Praha: Karolinum, 2002.
- Hudečková, H., Lošťák, M., Ševčíková, A.: Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova. Praha: Reprografické studio PEF ČZU, 2008.
- Jehle R.: Pojetí endogenního rurálního rozvoje a jeho zavádění do regionální politiky v České republice. Zemědělská ekonomika 44, 1998 (1), str. 9 – 17.
- Lemaňtřová, N., Quinsonová, M. T., Sotová, V.: Slovník křesťanské kultury. Praha: Garamond 2002.
- Ohler, N.: Náboženské poutě ve středověku a novověku. Praha: Vyšehrad, 2000.
- Schauber, V., Schindler, H. M.: Rok se svatými. Kostelní Vydří: Karmelitské nakladatelství, 1994.
- Štěpánek, P.: Čechy a Španělsko ve středověku: dějiny a umění. Olomouc: Univerzita Palackého, 2008.
- Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996.

Vedoucí bakalářské práce: **Ing. Lucie Kocmánková**

Termín odevzdání bakalářské práce: duben 2011

Vedoucí katedry

Děkan

V Praze dne: 8. 3. 2010

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci " Nehmotný kulturní potenciál v regionálním rozvoji (cesta sv. Jakuba na území České republiky)" jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucí bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 1. 4. 2011.

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Ing. Lucii Kocmánkové za vedení mé bakalářské práce.

Dále bych ráda poděkovala rodině za všestrannou pomoc a podporu. Zároveň děkuji všem účastníkům, kteří se podíleli na terénním šetření za jejich čas a sdělení jejich názorů.

**Nehmotný kulturní potenciál v regionálním rozvoji
(cesta sv. Jakuba na území České republiky)**

**Untangible cultural potential in regional development
(the St. Jacob`s Way in the Czech Republic)**

Souhrn

Práce „Nehmotný kulturní potenciál v regionálním rozvoji (cesta sv. Jakuba na území České republiky)“ se věnuje problematice regionálního rozvoje, kulturního potenciálu a jeho možnosti využití v aplikaci na celou ČR.

V teoretické části jsem na základě odborné literatury přiblížila základní pojmy, které s tématem práce bezprostředně souvisí.

Praktická část se zabývá významem Svatojakubské cesty, jako možnosti pro regionální rozvoj. Technikou zjišťování byla anketa s turisty, kteří se nacházeli na Svatojakubské cestě na trase Zbraslav – Svatý Jan pod Skalou. Dále jsou zpracovávány možnosti financování nového značení Svatojakubské cesty na území České republiky z domácích zdrojů a za použití dotací z evropských rozvojových programů.

Klíčová slova: regionální rozvoj, kultura, Svatojakubská cesta, svatý Jakub

Summary

The thesis "Untangible cultural potential of regional development (the Way of St. James in the Czech Republic)" deals with the role of cultural potential in regional development and with possibilities of its use in the framework of the whole country.

In the theoretical part, on the basis of specialized literature, it has been defined terms directly related to the topic of the thesis.

The practical part of the thesis deals with the importance of the Way of St. James as another possibility for regional development. Taking inquiries of tourists met on a part of St. James Way between Svatý Jan pod Skalou and Zbraslav was the detection technique used. Possibilities of financing new signs on the St. James Way in the Czech Republic from domestic sources and through subsidies from European development programmes are described in the thesis, as well.

Key words: regional development, culture, the Way of St. James, St. James

Obsah

1	Úvod.....	11
2	Cíl práce a metodika.....	12
3	Vymezení teoretického rámce a základních pojmů zkoumané problematiky.....	13
3.1	Kultura a pojmy s ní spojené.....	13
3.1.1	Kulturní dědictví.....	14
3.1.2	Potenciál, sociokulturní potenciál	17
3.2	Region, rozvoj, regionální rozvoj a pojmy s ním spojené.....	17
3.3	Základní dokumenty regionálního rozvoje	19
3.3.1	Zákon č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje	19
3.3.2	Strategie regionálního rozvoje ČR	21
3.3.3	Národní strategický referenční rámec (NSRR)	22
3.3.4	Program obnovy venkova.....	22
4	Regionální rozvoj a přístupy k regionálnímu rozvoji (endogenní a exogenní pojetí) 23	
4.1	Regionální rozvoj	23
4.2	Přístupy k regionálnímu rozvoji.....	25
4.2.1	Exogenní regionální politika	25
4.2.2	Endogenní regionální politika	25
5	Kultura jako nehmotný potenciál rozvoje regionů	28
5.1	Kultura jako obecný faktor rozvoje.....	28
5.2	Kulturní dědictví	28
5.3	Využití kulturního potenciálu.....	29
5.3.1	Kulturní potenciál.....	29
6	Cesta sv. Jakuba – součást evropského dědictví	31
6.1	Svatý Jakub Starší	31

6.2	Svatojakubská mušle	32
6.3	Svatojakubské cesty	33
6.3.1	Trasy	33
6.3.2	Camino Francés	34
6.4	Evropské dědictví	36
7	Současný stav cesty sv. Jakuba na území České republiky	37
8	Význam a možnosti financování nového značení cesty sv. Jakuba na území České republiky pro její navázání na evropskou část	41
8.1	Příprava empirického šetření	41
8.2	Analýza výsledků empirického šetření	41
8.3	Shrnutí výsledků empirického šetření	51
8.4	Značení Svatojakubských tras v ČR	51
8.5	Financování	52
9	Závěr	56
10	Použité prameny	58
	Přílohy	I
	Příloha č. 1 Anketní lístek	I
	Příloha č. 2 Tabulky k otázkám č.11	III
	Příloha č. 3 Tabulky k otázkám č.15	IV
	Příloha č. 4 Mapa stezek ve Španělsku	V
	Příloha č. 5 Mapa stezek v Evropě	VI
	Příloha č. 6 Mapy tras Svatojakubské cesty v ČR	VII
	Příloha č.7 Mapa tras Svatojakubské cesty v ČR – současný stav	VIII

Seznam obrázků

Obrázek 1 Svatý Jakub.....	32
Obrázek 2 Svatojakubská mušle	32
Obrázek 3 Trasy v Evropě	34
Obrázek 4 Francouzská cesta.....	35
Obrázek 5 Praha - Santiago de Compostela.....	37
Obrázek 6 Poznaň - Praha.....	37
Obrázek 7 Trasy v ČR.....	38
Obrázek 8 Český Krumlov - Koranda.....	39

Seznam tabulek

Tabulka 1 Rozdělení dotazovaného souboru dle pohlaví a věku.....	42
Tabulka 2 Rozdělení souboru dle vzdělání a věku	42
Tabulka 3 Povědomost v závislosti na věku	42
Tabulka 4 Odkud jste se dozvěděl(a) o Svatojakubské cestě?.....	44
Tabulka 5 Jaký způsob putování byste zvolil(a)?	46
Tabulka 6 Cestu sv. Jakuba bych šel(šla)... ..	47
Tabulka 7 Značení Svatojakubských tras v ČR	49
Tabulka 8 Financování z fondů EU (NUTS II).....	53
Tabulka 9 Financování z Evropské územní spolupráce.....	54
Tabulka 10 Přehled krajských dotací a grantů	55

Seznam grafů

Graf 1 Povědomí o Svatojakubské cestě.....	43
Graf 2 Počet tras Svatojakubské poutní cesty.....	44
Graf 3 Svatojakubská cesta v krajích.....	45
Graf 4 Četnost návštěvy.....	45
Graf 5 Způsob absolvování.....	47
Graf 6 Putování s cestovní kanceláří.....	48
Graf 7 Osobní význam Svatojakubské cesty.....	48
Graf 8 Význam Svatojakubské cesty pro ČR.....	49
Graf 9 Financování značení.....	50

1 Úvod

Je známo mnoho cest, po kterých lidé už dávno chodili a chodí. Šli za obchodem nebo do poutních míst/měst, kde chtěli nacházet odpuštění nebo spásu. Tyto poutě dodnes tvoří významnou část historie. Konají se např. do Říma či Assisi v Itálii, Mariazellu v Rakousku, do Jeruzaléma v Izraeli či dalších.

Jedna z nejznámějších a nejvýznamnějších poutních cest, která se nachází na evropském kontinentě, vede do španělského města Santiago de Compostela. Ročně tuto cestu k hrobu svatého Jakuba dokončí, nebo se pokusí ujít alespoň kousek, tisíce poutníků ze všech zemí světa. V roce 2009 došlo do cíle 145 877¹ poutníků.

Mnozí lidé si myslí, že jít a absolvovat pouť mohou jen věřící, ale mýlí se. Také lidé bez vyznání tuto cestu uskutečňují, například proto, že chtějí v rozjímání najít rovnováhu, vyzkoušet si vlastní vytrvalost, načerpat novou sílu nebo jen poznat nová místa, která by v nabídce „tvrdého“ turismu či „masové“ dovolené neviděli a mnozí se na tuto cestu vydává jí už jen proto, aby poznali něco nového.

Cesta svatého Jakuba procházela ve středověku celou Evropou a v dnešní době ji obyvatelé evropského kontinentu znovu objevují. I po České republice vede několik tras Svatojakubské cesty, které pak navazují na trasy v Polsku, Německu nebo Rakousku.

Jak bylo napsáno v jednom cestovatelském měsíčníku: *At' ale začnete kdekoliv, čas se vám zastaví a vy pochopíte, co je to žít přítomností. Vstáváte brzy, uléháte časně, ztrácíte přehled o všech těch stoupáních a klesáních, žijete rozmary počasí, ale především: hledajíce žlutou šipku, která ukazuje trasu, vstřebáváte příběhy lidí, kteří jdou s vámi.*²

Slovo pouť je dnes chápáno v jiném smyslu, než jak bývalo chápáno v historii. Přesto si myslím, že k obecnému vědění patří i znalosti ohledně náboženství a víry. Aniž si to uvědomujeme, náboženství (respektive křesťanství, mluvíme-li o Evropě) nás ovlivňuje v mnoha směrech. Slavíme křesťanské svátky (Velikonoce, Vánoce), řídíme se Gregoriánským kalendářem a základem našich mravních zásad je Desatero Božích přikázání.

¹ <http://www.archicompostela.org/Peregrinos/Estadisticas/estadisticas2006.htm#PEREGRINOS>

² RYBÁŘ, J., RYBÁŘOVÁ, Z.; *Travel Digest*, s.42

2 Cíl práce a metodika

Cílem této bakalářské práce je ukázat možnost využití nehmotného kulturního potenciálu v regionálním rozvoji v České republice, konkrétně na příkladu poutní cesty svatého Jakuba.

V jednotlivých dílčích cílech tato práce poskytuje informace o historii, vývoji, využití, významu a současném stavu Svatojakubské cesty v České republice v propojení s konceptem regionálního rozvoje.

Cíle této bakalářské práce jsou rozděleny do teoretické a empirické části.

Teoretická část

Cílem teoretické části bakalářské práce je zabývat se prostudováním a osvojením si základních pojmů a znalostí vztahujících se k tématu práce. V jednotlivých kapitolách budou vymezeny základní poznatky týkající se regionálního rozvoje a přístupy k němu. Poslední kapitola teoretické části se bude věnovat kultuře a nehmotnému potenciálu v rozvoji regionů.

Tyto kapitoly tvoří úvod do problematiky a vymezení teoretického rámce, využívají poznatků získaných z odborných pramenů a během bakalářského studia, týkající se regionálního rozvoje a sociologie a dalších vědních disciplín.

Empirická část

Cílem empirické části bakalářské práce je zabývat se významem a možnostmi financování cesty svatého Jakuba. Empirická část uvádí popis, historii zkoumaného objektu (cesty svatého Jakuba) a charakteristiku jeho významnosti jako kulturního dědictví Evropy.

Poté bude zjištěn současný stav Svatojakubské cesty na území České republiky. Poslední kapitola této části se zaměřuje na význam a možnosti financování nového značení této trasy v České republice a jejího navázání na evropskou část.

V této části se budu opírat o studium relevantních dokumentů a jejich analýzu a bude provedeno kvantitativní šetření. Jako nástroj bude použita anketa.

3 Vymezení teoretického rámce a základních pojmů zkoumané problematiky

3.1 Kultura a pojmy s ní spojené

Pojem kultura je v naší společnosti často používaný a jistě je možné představit si pod ním leccos. Velký sociologický slovník mimo jiné říká, že kultura je *„jedna z centrálních kategorií spol. věd, ve svém nejširším pojetí vyjadřující specifický lidský způsob organizace, realizace a rozvoje činností, objektivovaný ve výsledcích fyzické a duševní práce“* (Sociologický slovník, 1996).

Dle autorů Patočky a Heřmanové můžeme kulturu úžeji vymezit jako složitý společenský jev nebo proces, který se neustále vyvíjí. Kultura je specifický lidský výtvar, který slouží k mnohostranné kultivaci jedinců a sociálních skupin. Kultura jako sféra vědomí, vzdělanosti, způsobu komunikace nebo jakožto určitý soubor hodnot, norem, vzorců chování, znalosti, dovednosti nebo i jako živé či nehmotné kulturní dědictví, se šíří v prostoru a čase a je předávána z generace na generaci. *„Kultura je vždy spojena se společností, kulturní se sociálním“*. Kromě kultivační funkce kultura zajišťuje i soudržnost společenství a regulaci jejich sociálního života (Patočka, Heřmanová, 2008).

V dnešní době bývá pojem kultura používána častěji spíše ve spojení s kulturními duchovními aktivitami a myšlenkovými kulturními útvary jako jsou: etika, estetika, politika, náboženství, filosofické teorie, nehmotný odkaz apod.). Pro záležitosti týkající se hmotné organizace společnosti, jejího hospodářství, výrobního způsobu a používané techniky se – částečně i jako synonymum – užívá pojmu civilizace. Jinými slovy tzn., že výše uvedené pojmy jsou také určitými alternativami pro „nehmotnou“ a „hmotnou“ kulturu (Patočka, Heřmanová, 2008).

Kultura se člení na kulturu materiální, což jsou hmotné výtvary jako výsledky lidských sociálních činností a způsobů jejich provádění, a kulturu duchovní, to je každé duchovní bohatství daného společenství například: ideje, zvyky, instituce, symboly, představy, názory vystupující ve formě celých systémů jako umění, věda, filozofie, náboženství, právo a morálka (Hudečková, Lošťák, 2008).

3.1.1 Kulturní dědictví

„Kultura představuje plastický a mnohovýznamový negenetický program činnosti jednotlivců a sociálních skupin, který je utvrzovaný sociokulturními regulativy a kulturními stereotypy, utvářený a uchovávaný společenskou praxí a předávaný prostřednictvím kulturního dědictví“ (Matějů a kol., 1995).

Kulturní dědictví je uspořádání kulturních prvků, tj. artefaktů, sociokulturních regulativů (hodnot, norem a kulturních vzorů) a idejí. Je všeobecně sdíleným výsledkem materiální a duchovní činnosti členů určité kultury, je trvalým kolektivním vlastnictvím, které je předáváno následujícím pokolením. Přenášením kultury z pokolení na pokolení je zajišťována kontinuita lidské společnosti. Na rozdíl od aktuální kultury společnosti, která vystupuje jako souhrn všech živých výtvorů, vzorů, idejí, představuje kulturní dědictví pouze tu jejich část, která v životě dané společnosti zakořenila a je proto dále předávaná potomkům. Toto však není neměnné. Transmise kultury v čase má výběrový charakter, neboť ve chvíli, kdy některé kulturní prvky přestanou v konkrétní společnosti plnit svou funkci, přestávají být součástí kulturního dědictví. Charakteristickým rysem předávání kulturního dědictví je nepřetržité vzájemné působení kulturní tradice a kulturní inovace. Na úrovni jednotlivce probíhá předávání a osvojení kulturního dědictví v rámci procesů socializace a enkulturace, při nichž zároveň dochází k posílení sociální solidarity, sociální stability a k zajištění kontinuity vývoje lokálních kultur i kultury celého lidstva (Sociologický slovník, 1996).

Kultura jako specifický lidský nástroj adaptace člověka k vnějšímu prostředí se vždy konkrétně projevuje v nesmírném množství dílčích, lokálních kultur a jim odpovídajících zvláštních stylech života různých skupin lidí (Matějů a kol., 1995).

Nemateriální kulturní dědictví dokument UNESCO popisuje takto: „Nemateriálním kulturním dědictvím“ se rozumí zkušenosti, znázornění, vyjádření, znalosti, dovednosti, jakož i nástroje, předměty, artefakty a kulturní prostory s nimi související, které společenství, skupiny a v některých případech též jednotlivci považují za součást svého kulturního dědictví. Toto nemateriální kulturní dědictví, předávané z pokolení na pokolení, je společenstvími a skupinami lidí neustále přetvářeno v závislosti na jejich prostředí, na jejich interakci s přírodou a na jejich historii, dává jim pocit identity a kontinuity, podporuje takto úctu ke kulturní rozmanitosti a lidské tvořivosti (UNESCO, 2003).

„Nemateriální kulturní dědictví“ vymezené v odstavci se projevuje mimo jiné v těchto oblastech:

- ústní tradice a vyjádření, včetně jazyka jakožto prostředku nemateriálního kulturního dědictví
- interpretační umění
- společenské zvyklosti, obřady a slavnostní události
- vědomosti a zkušenosti týkající se přírody a vesmíru
- dovednosti spojené s tradičními řemesly (UNESCO, 2003).

Náboženství

Náboženství je soubor víry a praxe, který je často spojován s nadpřirozenou mocí, formuje či řídí život a smrt člověka, nebo zaujetí pro myšlenky, které lidské existenci dodávají smysl. Oddanost určitému náboženství předpokládá víru v božskou sílu, zároveň však přináší morální vedení (např. Desatero Božích přikázání). Víra sdružuje lidi ve společenství, které má shodné cíle a hodnoty. Náboženství je mnoho různých druhů. Některá se praktikují v určitých geografických oblastech, ale pět z nich – hinduismus, buddhismus, judaismus, křesťanství a islám – je rozšířeno po celém světě a má miliony stoupenců (Wilkinson, 2001).

Pout'

Pout' je náboženský rituál spočívající většinou v pěším (v 21. století lze putovat i na kole či na koni) cestování na posvátné místo, převážně na místo zázraků nebo velké náboženské tradice, a v modlitbách, bohoslužbách a jiných náboženských aktech konaných na tomto cílovém místě. Poutě jsou svátkem věřících a jsou tradičně spojovány i se světskými zábavami (Sociologický slovník, 1996).

Ve středověku měly velký význam proto, že spojovaly na velmi velké vzdálenosti, umožňovaly poznávání cizích zemí, a také že byly přerušením jednotvárného života. Pro náboženství měly velký význam, byly spojeny s určitou obětí, s cestovním strádáním a odříkáním, což upevňovalo ve víře, a také proto, že procházely určitým vymezeným územím. O velkých procesích, která k pouti patřila, se předpokládalo, že jsou velmi účinnou evokací Boha. Největší křesťanské poutě se konaly k Božímu hrobu, mohamedské

pouti (hadždž) do Mekky. Absolvování pouti bylo v křesťanském náboženství někdy ukládáno jako pokání při zpovědi, v islámu byla i je pouť do Mekky dokonce jednou z 5 povinností muslima. Některá poutní místa byla a dosud jsou spojena s velkým věhlasem, koncentrují pozornost světové veřejnosti, zvyšují prestiž náboženských institucí. Katolická církev organizuje od 19. století slavné poutě do Říma (jubilejní roky) a na zázračná mariánská poutní místa (Lurdy, Fatima) (Sociologický slovník, 1996).

Pouť má i své moderní nenáboženské obdoby, většinou s romantickým příděchem. Putuje se k pomníkům slavných hrdinů, básníků, do míst jejich narození, také na tradiční hudební či divadelní slavnosti, a to většinou ve výroční dni, které bývají i státními svátky. I když je cestování méně náročné než dříve, vzniká kolem poutě specifická atmosféra, někdy umocňování primitivizací, trempským způsobem cestování, bydlení apod. Staré i moderní poutě spojuje i to, že jsou svázány určitým mýtem a kultem, s uctíváním osoby, události či místa opakovaným, v podstatě rituálním způsobem. Katolíci putují nejčastěji k místům zázraků, jimž se připisuje nadpřirozená moc uzdravovat tělo i duši, ochraňovat apod. Jedním z cílů takových poutí bývá získání upomínky ve formě předmětu nadaného zázračnou mocí pramenící z místa či osoby (vlastně amulet) (Sociologický slovník, 1996).

Pojmenování „poutník“ se týká nejen dočasné role, respektive plnění náboženského úkolu absolvování poutě, ale symbolizuje také člověka hledajícího ideál, putujícího za nějaký, vzorem, ideou. „Věčným poutníkem“ je Ahasver, oblíbená literární postava. Z hlediska sociologického jsou poutě a poutníci především tématem studia marginálních typů komunikací a také projevů davového chování (Sociologický slovník, 1996).

Světec (svatý)

Světec je žijící, zemřelá nebo mytická osoba, která je nositelem nadpřirozené síly nebo se vyznačuje osobní svatostí. Projev svatosti může být zázrak (zázračný čin – uzdravení smrtelně nemocného apod.), v Novém Zákoně jsou naopak všichni křesťané označováni jako „svatí“. Uctívání světce je většinou spojené s prosbou o přimluvu, existuje v mnoha náboženstvích. V křesťanství tato tradice vzešla z uctívání památky mučedníků. Zejména na den jejich smrti (Universum, 2000).

V dnešní době je uctívání světců rozšířeno pouze v katolických a pravoslavných církvích, ne však v protestantismu (Universum, 2000).

3.1.2 Potenciál, sociokulturní potenciál

Potenciál je souhrn schopností a možností k určitému výkonu. Označuje všechny kognitivní, afektivní a praktické předpoklady a výkony, které může jedinec rozvinout nebo kterých může dosáhnout a jejichž rozvoj či dosažení lze podporovat motivací, vůlí, úsilím, používáním, učením a životními zkušenostmi (Mladezvakci.cz, 2010).

„Sociokulturní naladěnost, potence, která může stimulovat vývoj lokální kultury, nebo mu naopak bránit. Sociokulturní potenciál vytváří specifické podmínky životního stylu v rámci lokální kultury. Vyplývá především z demografických a sociálních charakteristik populace a z podmínek života na daném území, ze specifik životního prostředí, z tradic. Představuje tedy konstelaci kulturních hodnot, idejí či jiných duchovních výtvorů, zahrnuje však právě i spolupůsobení prostředí a dějinného momentu. Podmiňuje životní projevy lidí a jejich identifikaci s vlastní kulturou i kulturou přicházející ze zdrojů mimo dané území“ (Sociologický slovník, 1996).

3.2 Region, rozvoj, regionální rozvoj a pojmy s ním spojené

Rozvoj je označení procesu, který má za cíl zlepšování původního stavu, či jeho přetvoření do lepší podoby. Rozvoj je chápán jako proces zlepšování, vedoucí ke vzniku lepší verze než byla předchozí, ze které vycházela. Opakem rozvoje je stagnace, kdy nedochází ke zlepšování, ale k pozastavení, či případně zhoršování stavu (Universum, 2000).

Termín se často používá ve spojení s procesem utváření lidské osobnosti, kdy se hovoří o *rozvoji osobnosti*. Další jeho použití je spojeno s výstavbou, kdy se používá pro rozvoj podniku, měst, atd. Trvale udržitelný rozvoj je pak takový celospolečenský pokrok, který zachovává fungující životní prostředí, jež je pro trvalý rozvoj nepostradatelné (Universum, 2000).

Regionální rozvoj lze charakterizovat jako žádoucí vývoj hlavních socioekonomických složek regionu. Parametry regionálního rozvoje jsou:

- vymezení regionu, v němž se rozvoj realizuje
- časové období, ve kterém má být rozvoje dosaženo

- obsah rozvojových kroků, tzn. jaké regionální složky budou rozvíjeny, jakým způsobem, s jakým očekávaným efektem a organizace a řízení regionálního rozvoje (Lacina, 2007).

Pro účely regionálního rozvoje lze **region** chápat jako jakékoliv ohraničené území s vnitřní organizací (správou). Definice regionu: *komplex, vznikající regionální diferenciací krajiny* (Hudečková, Lošťák, 2008).

Regionální rozvoj tak může být realizován na národní úrovni, regionální úrovni – v podmínkách ČR hierarchicky regiony soudržnosti, kraje, mikroregiony (dobrovolné svazky obcí) a místní úrovni (komunální rozvoj, municipální rozvoj) (Lacina, 2007).

Server regionální rozvoj definuje region takto: *Region* je územní celek, který je pomocí jednoho či více znaků (kritérií) vyčlenitelný z širšího území. Obvykle je pomocí těchto znaků vymezován pro konkrétní účel, nebo mu v uspořádání území přísluší konkrétní funkce (Česko, 2010).

Pro úspěšnou realizaci regionálního rozvoje je třeba zajistit co nejširší spolupráci všech aktérů a to jak ve fázi přípravné, tak i ve fázi implementační (zajištění principu partnerství). Hlavními aktéry regionálního rozvoje jsou veřejná správa, soukromý sektor, neziskový sektor a veřejnost.

Veřejnou správou rozumíme orgány veřejné správy, které působí v případě regionálního rozvoje (dle územní a hierarchické úrovně) v roli zadavatele, organizátora, prostředníka zájmů veřejnosti, koordinátora a realizátora regionálního rozvoje (Lacina, 2007).

Soukromý sektor je reprezentovaný podnikatelskými subjekty, působí na poli regionálního rozvoje jako akcelerator ekonomického růstu, zdroj ekonomické prosperity a zaměstnanosti (Lacina, 2007).

Neziskový sektor zastupují nadace, obecně prospěšné společnosti, občanská sdružení, spolky působící zejména v oblastech zdravotních, sociálních, kulturních, společenských, obecně prospěšných a charitativních. Zajišťují též činnosti, které jsou pro podnikatele ekonomicky neefektivní a veřejný sektor je nestačí nebo nechce pokrýt. V oblasti regionálního rozvoje vystupují zejména v roli organizátorů občanského života,

volnočasových, sportovních, kulturních a společenských aktivit. Významné jsou aktivity práce s mládeží (Lacina, 2007).

Veřejnost předkládá rozvojové náměty, vznáší připomínky, podílí se na regionálním rozvoji využíváním prvků přímé demokracie (Lacina, 2007).

3.3 Základní dokumenty regionálního rozvoje

„V České republice byl v uplynulých letech připraven a realizován celý systém na sebe navazujících programových dokumentů, v nichž se projevuje intencionalita regionálního rozvoje a které tvoří rámce pro množství konkrétních rozvojových projektů. Takové programové dokumenty vypracovává většinou každý stát, aby mohl bez výraznějších problémů fungovat a orientovat své aktivity. V případě ČR byla navíc řada těchto dokumentů požadována Evropskou unií. Proto bude třeba rozlišovat mezi dokumenty majícími svá východiska v politikách EU a v politice ČR. Tyto dokumenty mohou být odlišné, ale na druhou stranu se vzájemně doplňují a podmiňují“ (Hudečková, Lošťák, 2008).

3.3.1 Zákon č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje

Tento zákon stanovuje podmínky pro poskytování podpory regionálního rozvoje. Jeho cílem je vyvážený rozvoj státu nebo územního obvodu kraje, s tím související působnost správních úřadů, krajů a obcí. Vytváří podmínky pro koordinaci a realizaci hospodářské a sociální soudružnosti (§1, Zákon č. 248/2000 o podpoře regionálního rozvoje, 2000).

Regionální politika je zde chápána jako koncepční činnost státu, regionálních a místních orgánů, jejímž cílem je přispívat k vyváženému a harmonickému rozvoji jednotlivých regionů ČR, ke snižování neodůvodněných rozdílů mezi úrovněmi rozvoje jednotlivých regionů a ke zlepšení regionální hospodářské struktury (Garep, 2010).

Mezi oblasti podpory regionálního rozvoje dle tohoto zákona patří:

- rozvoj podnikání, s cílem zlepšení hospodářské struktury a vytváření nových nebo stabilizaci ohrožených pracovních míst
- rozvoj lidských zdrojů a další opatření v oblasti trhu práce

- výzkum a technologický vývoj, který přispívá k celkovému rozvoji regionu se zřetelem na podporu zavádění nových technologií a inovací, posilováním kapacit výzkumu a vývoje tam, kde je to pro rozvoj regionu nutné
- rozvoj cestovního ruchu
- zlepšování vybavení regionu infrastrukturou
- rozvoj tělovýchovných, sportovních a mládežnických aktivit a kultury včetně památkové péče, pokud vytváří nová pracovní místa
- rozvoj občanské vybavenosti, včetně zařízení pro tělovýchovu, sport, mládež a aktivity občanů v jejich volném čase
- rozvoj služeb sociální péče
- zajištění dostupnosti a zlepšování úrovně poskytování zdravotnických služeb
- opatření k ochraně životního prostředí
- vznik právnických osob a tvorbu programů v regionu sloužících k jeho celkovému rozvoji
- provádění pozemkových úprav (§3, Zákon č. 248/2000 o podpoře regionálního rozvoje, 2000).

Zákon o podpoře regionálního rozvoje (viz dále) stanovuje následující základní typy podporovaných regionů a ty nazývá regiony se soustředěnou podporou státu:

- **Strukturálně postižené regiony** (tyto regiony jsou charakterizovány hlubokými strukturálními změnami a masivním růstem nezaměstnanosti, což je způsobeno nevhodnou kvalifikační strukturou nabídkové strany na trhu práce, odpovídající minulé struktuře hospodářství, neadekvátní technickou a podnikatelskou infrastrukturou apod.)
- **Hospodářsky slabé regiony** (vyznačují se nízkou ekonomickou výkonností, spojenou s nízkými mzdami, slabou ekonomickou aktivitou, vysokou nezaměstnaností, nepříznivou geografickou polohou a nerozvinutou technickou infrastrukturou)
- **Venkovské regiony** (charakterizované nízkou hustotou zalidnění, poklesem počtu obyvatel a vyšším podílem zaměstnanosti v zemědělství) (§4, Zákon č. 248/2000 o podpoře regionálního rozvoje, 2000).

K regionům se soustředěnou podporou státu se přidávají další, tzv. **ostatní regiony**, jejichž podporování státem je žádoucí z jiných důvodů, např. pohraniční regiony, bývalé vojenské prostory, regiony postižené živelnými pohromami, regiony se silně narušeným či poškozeným životním prostředím, regiony s méně příznivými podmínkami pro rozvoj zemědělství, regiony s vyšší průměrnou mírou nezaměstnanosti, než je průměrná úroveň v České republice (§4, Zákon č. 248/2000 o podpoře regionálního rozvoje, 2000).

3.3.2 Strategie regionálního rozvoje ČR

Strategie regionálního rozvoje ČR je základním programovým dokumentem, který se týká regionálního rozvoje v ČR jako takového. Jedním z jejích pilířů je zákon č. 248/2000 Sb. o podpoře regionálního rozvoje. Strategie regionálního rozvoje ČR je také podkladem pro vytvoření Národního rozvojového plánu. Jemu odpovídal Rámec podpory společenství (2004-2006) a nyní Národní strategický referenční rámec (2007-2013), což jsou základní dokumenty pro realizaci regionální politiky EU v ČR (Hudečková, Lošťák, 2009).

„Strategie regionálního rozvoje je základním koncepčním dokumentem pro českou regionální politiku. Na Strategii regionálního rozvoje, která je propojena se (a vychází ze) Strategií udržitelného rozvoje České republiky a se Strategií hospodářského růstu, navazují regionální programy rozvoje (je východiskem pro přípravu strategií rozvoje krajů). Původně přijatá Strategie v roce 2000 předpokládala, že okolo roku 2010 „chce být Česká republika plnoprávným, ekonomicky výkonným členem Evropské unie s parametry blízcími se průměru Unie ve všech základních kritériích (HDP na obyvatele, zaměstnanost, sociální zabezpečení apod.), se způsobem a kvalitou života odpovídajícími naší historické tradici a postavení České republiky v Evropě“. V aktualizované verzi Strategie regionálního rozvoje ČR pro období 2007-2013 se ve vizi, že „V horizontu do roku 2013, chce být Česká republika aktivní, ekonomicky výkonnou a konkurenceschopnou zemí s kvalitním životním prostředím, která v souladu s principy udržitelného rozvoje dosahuje ve všech základních kritériích (úroveň znalostní ekonomiky, HDP na obyvatele, zaměstnanost, sociální zabezpečení ap.) standardů Evropské unie a zabezpečuje zvyšování kvality života svých obyvatel“ (Hudečková, Lošťák, 2009).

3.3.3 Národní strategický referenční rámec (NSRR)

Národní strategický referenční rámec (dále jen NSRR) je typem nástroje pro systém programování v ČR na období 2007–2013. Definiuje politické priority a navrhuje klíčové prováděcí principy. Určuje strategii zvolenou každou členskou zemí a stanoví seznam operačních programů, které bude realizovat. NSRR je tak základním programovým dokumentem pro využívání fondů EU v letech 2007-2013 (Hudečková, Lošťák, 2009).

3.3.4 Program obnovy venkova

„Rozvoj venkova není v ČR právě institucionalizován nějakým specifickým zákonem, jako je tomu u regionálního rozvoje: Přesto však právě tento zákon tvoří východiska rozvoje venkova na úrovni, která není přímo spojena s EU už jenom tím, že jako regiony se soustředěnou podporou státu vymezuje také venkovské regiony“ (Hudečková, Lošťák, 2009).

4 Regionální rozvoj a přístupy k regionálnímu rozvoji (endogenní a exogenní pojetí)

„Problematika regionálního rozvoje a regionální politiky se od druhé poloviny 90. let 20. století začíná postupně dostávat do popředí zájmu politiků i odborníků různých profesí také v České republice. Zatímco ve státech západní Evropy i v některých státech východní Evropy (zejména v Polsku a Maďarsku) má regionální výzkum i regionální politiky značnou tradici, v naší zemi jsou možnosti navázat na dřívější výsledky regionálního výzkumu a na zkušenosti s regionální politikou poměrně omezené“ (Blažek, Uhlíř, 2002).

„Přesto můžeme říct, že v každém státě existují vedle prosperujících regionů s vysokou životní úrovní i regiony s podprůměrnou ekonomickou výkonností, s vysokou nezaměstnaností a dalšími sociálními problémy. Jiné regiony se sice vyznačují přijatelnou ekonomickou úrovní, ale jejich další rozvoj je silně ovlivněn např. nepříznivými geografickými podmínkami nebo špatným stavem životního prostředí. Tyto skutečnosti vedly ke vzniku regionální politiky“ (Wokoun, 2008).

4.1 Regionální rozvoj

Řešení otázek regionálního rozvoje na odborné úrovni je relativně novou záležitostí, která má asi 70-i letou tradici. Definice regionálního rozvoje není zcela dána, autor Wokoun uvádí, že: *„regionální rozvoj lze chápat ve dvou základních přístupech – praktickém a akademickém“ (Wokoun, 2008).*

Praktický přístup

Praktický přístup regionálního rozvoje reprezentuje pohledy neakademických institucí (tj. úřadů státní správy a samosprávy, soukromých subjektů). Rozvojem je míněno využívání a zvyšování potenciálu daného vymezeného území, vznikají v důsledku prostorové optimalizace socioekonomických aktivit a využití přírodních zdrojů. Toto zvýšení a vyšší využití se projevuje v lepší konkurenceschopnosti soukromého sektoru, životní úrovni obyvatel a stavu životního prostředí apod. Potenciál regionu lze hodnotit pomocí ukazatelů hrubého domácího produktu na obyvatele, míry nezaměstnanosti, průměrné mzdy, vzdělanostní struktury, kvality a dostupnosti infrastruktury apod.

Přírodně-geografický potenciál lze hodnotit např. množstvím a kvalitou nerostných surovin, znečištěním ovzduší, vod a půdy (Wokoun, 2008).

Akademický přístup

„Akademický přístup chápe regionální rozvoj jako aplikaci nauk, zejména ekonomie, geografie a sociologie, řešících jevy, procesy, vztahy systematicky vymezeného prostoru (území), které jsou ovlivněny přírodně-geografickými, ekonomickými a sociálními podmínkami v daném regionu. Prvotní je hledání příčinných zákonitostí, rozmisťování ekonomických činností, nerovnoměrného osídlování území a navazující hledání nástrojů pro ovlivnění těchto procesů, ovlivnitelných a neovlivnitelných faktorů rozvoje apod. Toto chápání regionálního rozvoje se často nazývá regionalistikou a je typické pro akademickou sféru. Občas je také nazýváno regionální vědou. Tento termín však není správný, protože termín regionální věda je pouze jedním se směrů výzkumu regionálního rozvoje“ (Wokoun, 2008).

Server Metodická podpora regionálního rozvoje definuje regionální rozvoj takto: regionální rozvoj je komplexem procesů, které probíhají uvnitř regionů a které se týkají pozitivních ekonomických, sociálních, environmentálních a jiných proměn regionu.

V obecné rovině můžeme rozvoj označit jako „proces pozitivních změn, obvykle jde o zlepšení kvantitativních (extenzivní rozvoj), ale zejména kvalitativních (intenzivní rozvoj) charakteristik dané oblasti (nejčastěji přírodní a sociálně-ekonomické oblasti). Je ale nutné odlišit od sebe posouzení toho, jak se zlepšilo naplnění kvantitativních charakteristik (délka vybudovaných komunikací, vybudování ubytovacích kapacit apod.), od toho, jakých cílů (dopadů) mělo být dosaženo realizací jednotlivých aktivit (zlepšení dopravní dostupnosti – zrychlení dopravy, usnadnění dojížděky za prací, zajištění průjezdnosti pro různé typy vozidel; zkvalitnění podmínek pro rozvoj cestovního ruchu – zkvalitnění poskytovaných služeb, zajištění potřebné infrastruktury cestovního ruchu, prodloužení doby pobytu hostů atd.)“ (Garep, 2009).

„Konkrétní představa o (žádoucím) rozvoji je spojena s vnímáním jednotlivých proměn ze strany příslušných aktérů (obyvatelé, podnikatelé, politici představitelé, úředníci veřejné správy atd.). Rozvoj se stává ryze subjektivní veličinou, která se odvíjí od hodnotové orientace občanů, lokálních autorit apod. Směřování rozvoje se odvíjí od

místních zdrojů a rozvoj získává obrysy přeměnou zdrojů na rozvojové potenciály“ (Garep, 2009).

„Rozvoj bývá často zjednodušován a zaměňován za růst. Zatímco regionální růst je chápán jako zvýšení celkového produktu regionu v daném časovém období, regionální rozvoj je oproti tomu představován celým komplexem procesů, které probíhají uvnitř regionu. Růst vede k polarizovanému rozvoji a regionální rozdíly spíše zvětšuje“ (Garep, 2009).

4.2 Přístupy k regionálnímu rozvoji

Rozlišují se dva přístupy v regionální politice (rozvoji) a to exogenní a endogenní regionální politiku (rozvoj).

4.2.1 Exogenní regionální politika

Exogenní regionální politika je orientovaná z pohledu regionu na vnější rozvojové impulsy, které jsou představovány intervencemi státu. Jedná se o centrálně usměrňované přerozdělení zdrojů do výkonově zaostávajících regionů. Tato politika se orientuje zejména na ovlivnění mobility výrobních faktorů (kapitálu a práce) z vyspělých regionů do regionů málo rozvinutých (Skokan, 2004).

Exogenní regionální politika převládala v Evropě asi do poloviny 70. let. Byla orientovaná na rozdíly dichotomního typu, kdy na jedné straně byly vysoce rozvinuté, industriální regiony a na straně druhé regiony zaostalé, venkovské a agrární. Oblasti, do kterých směřovaly její nástroje, zůstaly na stejné úrovni (Skokan, 2004).

4.2.2 Endogenní regionální politika

„V současné době jednoznačně převládá koncept endogenní regionální politiky. V Evropě se urychlil geografický pohyb regionálních problémů, což je vyvoláno strukturálními změnami v ekonomice. Často dochází k tomu, že nové inovační činnosti se umísťují mimo oblasti tradičního průmyslu, spíše do lokalit rekreačně využívaných a s vysokou kvalitou života“ (Skokan, 2004).

Endogenní regionální politika je založená na uvolňování a mobilizaci vnitřních regionálních faktorů a vytváření podmínek pro rozvoj regionálního potenciálu zdrojů a struktur.

U této politiky převládají regionální nástroje a případné státní zásahy jsou pouze doplňkovým zdrojem (Skokan, 2004).

Integrovaný endogenní regionální rozvoj

„Strategie integrovaného endogenního regionálního rozvoje (dále jen IERR) nejsou zcela nové, diskutovalo se o nich již v roce 1970. Nové však je to, že s tímto přístupem počítá regionální politika EU pro rurální oblasti (např. programy Leader a cíle regionální politiky EU), což dokumentuje rovněž Corkská deklarace z roku 1996“ (Jehle, 1998).

Lokalita v tomto typu rozvoje není vymezena jen územím a prostorem, ale v potaz jsou brány také specifické historické, kulturní a institucionální charakteristiky (proto v názvu přístupu figuruje přídomek „integrovaný“). Území představuje klubko sociálních vztahů. Je to také místo, kde jsou na sebe navrstveny místní kulturní a jiné nepřenositelné lokální rysy. Je to místo, kde lidé a podnikání vytvářejí určitý vztah, kde veřejné a lokální instituce zasahují do regulování společnosti (Jehle, 1998).

Adjektivum „endogenní“ vyjadřuje, že tu jde nejen o setkávání iniciativ a procesů přicházejících shora (od státu a vyšších územních seskupení, velkých profesionálních skupin) dolů (do regionu), ale také o iniciativy a procesy vycházející vzestupně od místních poslanců, formálních, ale i neformálních uskupení (ty je nutné také považovat za klíčové body rozvoje) (Jehle, 1998).

Teorie IERR předpokládá, že národní, regionální, a lokální rady – stejně jako další zájmové skupiny a účastníci rozhodování – pracují společně jako partneři jako nezbytné elementy podpory regionálního rozvoje rurálních a okrajových. Není nutné podporovat právě rozvoj ekonomiky opožděných regionů, ale podporovat také vznik odpovídajících vnitřních institucí a organizací (Jehle, 1998).

Prostředníky mezi centrálně organizovanými skupinami a subnárodními a lokálními iniciativami jsou tzv. „animátoři“ neboli „sociální podnikatelé“. Ti, vyzbrojeni vzděláním a zkušenostmi, mají právě za úkol uspořádat vztahy mezi reprezentanty jednotlivých

exogenních a endogenních intervencí rozvoje tak, aby bylo, pokud možno, dosaženo synergického efektu.

IERR zásadně ovlivňují politická rozhodnutí. Krom reprezentantů obou skupin hrají důležitou úlohu také události, které uvádějí rozvoj do pohybu (např. otevření nové továrny, vybudování dálnice, přírodní katastrofa, výsledky obecních voleb a další) (Jehle, 1998).

5 Kultura jako nehmotný potenciál rozvoje regionů

5.1 Kultura jako obecný faktor rozvoje

Kultura tvoří bohatství a zároveň napomáhá překonávat důsledky sociálních rozdílů, přispívá ke vzdělanosti, kreativitě, sebedůvěře i hrdosti na regionální, národní i „nadnárodní“ kulturní dědictví. Pomáhá chápat svět v jeho integrální podobě, tj. s minulostí, současností i budoucností. Tento potenciál sektoru kultury je charakteristický pro Evropu a Česká republika jako země uprostřed Evropy může být *vzorem pro jeho využívání* (Státní kulturní politika, 2009).

5.2 Kulturní dědictví

Kulturní dědictví je na jedné straně odrazem historického vývoje a kulturní paměti každého místa a každé komunity, na straně druhé je pak i nedílnou součástí našeho moderního života. Termín kulturní dědictví, který zahrnuje taková dílčí místa, sbírkové předměty, kulturní zkušenosti, tradice, výrobní postupy apod., tak zcela přirozeně propojuje přírodní a kulturní prostředí každé společnosti. Důležitým atributem kulturního dědictví je také to, že sociokulturní vztahy, kulturní díla a artefakty, které vznikly v minulosti, svým významem přesahují období svého vzniku a obohacují naši současnou kulturu (Patočka, Heřmanová 2008).

Vývoj vztahu společnosti ke kulturnímu dědictví prochází v současnosti procesem, který lze charakterizovat tím, že u většiny objektů označovaných dnes jako kulturní či technické památky dochází dlouhodobě k poklesu jejich ekonomického opodstatnění, tj. ke ztrátě či vymizení jejich původní užitné hodnoty. To platilo v minulosti jak v souvislosti s přechodem agrární společnosti na společnost industriální, tak i dnes pro následnou přeměnu společnosti průmyslové na společnost servisně informační (Patočka, Heřmanová 2008).

Významným faktorem ovlivňujícím kulturní vývoj v určitém území (lokalitě) je kulturní (přesněji sociokulturní) potenciál daného území, který se projevuje jako specifické podmínky životního stylu, specifické rysy lokální kultury a jako specifická determinanta sociokulturního působení tradic a inovací na přítomné kulturní skupiny. Sociokulturní

potenciál podmiňuje schopnost a možnost vývoje kultury určité komunity na daném území (oblasti, lokalitě apod.) (Patočka, Heřmanová 2008).

5.3 Využití kulturního potenciálu

5.3.1 Kulturní potenciál

Kultura představuje významný potenciál regionálního rozvoje České republiky. Výsledkem historického vývoje v prostoru ČR je skutečnost, že jako „kultura“ není obecně vnímána pouze umělecká činnost nebo její výsledky, ale i poznávací, osvětové, zájmové a vzdělávací aktivity, stejně tak i spolková činnost, tradice a zvyky, dokonce i přírodní a urbanizované prostředí individuálního života. V pojmu kultura jsou proto obsaženy (mj.) činnosti knihoven, muzeí, galerií a divadel (včetně tzv. stagion); nabídka kulturních, společenských, vzdělávacích programů různých typů kulturních domů a středisek, činnosti dobrovolných občanských aktivit (zájmových či amatérských sdružení), nevládních neziskových organizací ale i městské slavnosti, festivaly, atd. (SRR, 2006).

Strategie regionálního rozvoje rozděluje zajištění využití kulturního potenciálu do těchto oblastí: kulturní infrastruktura a služby, výchova, dobrovolné aktivity, památky, veřejný prostor, podpora a přeshraniční spolupráce.

Kulturní infrastruktura dlouhodobě usiluje o zachování kulturních vzorců a tradic v místním, regionálním a národním rozměru. Česká republika disponuje poměrně rozsáhlou a strukturovanou sítí kulturních zařízení, zasahujících i do nejnižších článků sídelní struktury. Velkým problémem je financování a technologická zastaralost (SRR, 2006).

Kulturní infrastruktura a její modernizace jsou hrazeny převážně z veřejných zdrojů. Kultura je stále chápána jako neproduktivní mandatorní výdaj, který v případě chronického nedostatku prostředků zpravidla ustupuje investicím do oblastí, které přinášejí bezprostřední efekt (Patočka, Heřmanová, 2008). I přesto je zapojování kulturních hodnot do ekonomického života regionů perspektivní oblastí hospodářského růstu (SRR, 2006).

Dalším neméně důležitým prvkem kulturní politiky státu je **výchova** v oblasti vnímání kulturních hodnot a vytváření vztahu k hodnotám kultury. Vnímáním kulturních

hodnot dochází k aktivizaci ekonomického potenciálu a k přerušení dlouhodobého procesu devastace těchto hodnot (SRR, 2006).

Památky jako kulturní dědictví ovlivňují lokální i regionální identitu obyvatelstva nejvíce. Tam, kde došlo k diskontinuitě vývoje a v lokalitách, které prošly v krátké době rychlým rozvojem, spojeným s výraznou migrací, je míra identifikace s kulturním a přírodním prostředím nízká (SRR, 2006).

Podstatným prvkem, který ovlivňuje život komunit v obcích je kvalita **veřejného prostoru** obce (tj. veřejných prostranství, parků apod.). Dnes se města a obce investují do úprav veřejných prostor, ale ne vždy promyšleně a s odpovídajícím výsledkem (SRR, 2006).

Podpora a zásahy v rozvoji kulturních aktivit jsou nezbytné. Národní, regionální a lokální kultura je ve volné konkurenci s masovou globální kulturou ohrožena. Dosažení kulturní svébytnosti regionů a lokalit je současně nutným předpokladem pro zajištění hlavních principů regionální politiky, kterými jsou zejména princip subsidiarity a decentralizace, partnerství a sociální solidarity. Čerpání prostředků z fondů EU na obnovu kulturního dědictví je vázáno na spolufinancování z veřejných i soukromých zdrojů. Závisí tedy na schopnosti spolupráce místní, regionální a státní správy (SRR, 2006).

Vstup do Evropské unie a volný přeshraniční pohyb otevřel možnost ekonomické a sociální regenerace příhraničních oblastí, kde díky periferní poloze převyšoval nezáměr o kulturní dědictví. Za účelem podpory rozvoje příhraničních oblastí a možnosti čerpání prostředků Evropské unie vznikly Euroregiony (SRR, 2006).

Přeshraniční spolupráce otevřela možnost společného přístupu k využívání kulturního potenciálu území, který se historicky vyvíjel interakcí sousedících kultur (SRR, 2006).

6 Cesta sv. Jakuba – součást evropského dědictví

6.1 Svatý Jakub Starší

Apoštol Jakub Starší, žil pravděpodobně mezi lety 8 až 44 n.l. Jakub se podle Nového zákona uvádí mezi první následovatele (učedníky) Ježíše Krista. Skonal mučednickou smrtí jako první z apoštolů. V roce 44 našeho letopočtu se jeho jméno rozšířilo po celé Evropě, a zejména v Anglii se stalo populárním, protože bylo jménem mužských potomků anglických panovnických dynastií. Svátek slaví Jakub 25. července. Na našem kontinentu je mu zasvěceno více než 2 000 kostelů, z toho více než dvacetina v Čechách a na Moravě (Štěpánek, 2008).

Příjmení Starší bylo Jakobovi určeno proto, aby se nezaměňoval s jiným apoštolem Jakobem Mladším. Jakub Starší patřil mezi Kristovy nejdůvěrnější spolupracovníky – byl jedním za tří, kteří viděli Proměnění Páně, jedním za tří svědků vzkříšení Jairovy dcery, jedním za tří, kteří s ním měli bdít v Getsemanské zahradě, byl výslovně jmenován mezi těmi, kteří očekávali a přijali o Letnicích Ducha svatého. Na rozdíl od Pavla zanechal jen nepatrné písemnosti (Štěpánek, 2008).

A právě sesláním Duch svatého začínají legendy. Jakub Starší údajně hned vzal doslova přikázání *Jděte do celého světa a učte národy* a usedl na první loď, která plula do tehdy vzdálených končin, až do dnešního Španělska (Štěpánek, 2008). Zde začal kázat, i když bez valného úspěchu. Tam měl okolo roku 40 zjevení Panny Marie, která Jakobovi řekla, aby se vrátil zpět do Jeruzaléma. Jakub Starší se skutečně vrátil a roku 44 tam zemřel mučednickou smrtí – stětím hlavy – dle rozkazu Heroda Agrippy. Smrt apoštola Jakuba byla příčinou vzniku mnoha legend, jako například, že tělo Jakuba naložili jeho učedníci na loďku a pustili na moře, aby se vyhnuli zohavení těla. Andělé pak loďku vedli celým Středozezemním mořem, až ho vlny vyplavily na španělské pobřeží. Tělo našli Jakobovi učedníci a pochovali na místě, kde dnes stojí Santiago. Jeho ostatky byly údajně objeveny při stavbě dnešního kostela v Santiagu de Compostela (AgAkcent, 2010).

Podle pozdější legendy se sv. Jakub zázračně objevil během bitvy u Clavija, aby proti Maurům bojoval za křesťanství. Proto je také někdy nazýván jako Matamoros (Maurobijec). Důvěryhodnější podání vypravuje, že křesťané postavili na místě v Jeruzalémě, kde vytrpěl apoštol Jakub mučednictví, kostel svatého Jakuba. Mučedníkovy

ostatky přenesli kolem roku 70 na Sinaj, kde postavili klášter svatého Jakuba, dnešní klášter svaté Kateřiny (AgAkcent, 2010).

Zachránili Jakobovy ostatky před Saracény a v 8. století je přenesli do Španělska a k jejich uchování postavili v Galícii kostel sv. Jakuba, který byl posvěcen 25. července 816. Z chrámu se stalo od 10. století slavné poutní místo Santiago (St. Jakob) de Compostela, které přitahovalo až do 15. století více poutníků než Řím a Jeruzalém. K místu na severovýchodě Španělska vznikly četné slavné poutní cesty, které jsou lemovány kláštéry, kostely (skoro všechny ve stylu nové katedrály v Santiagu, započaté r. 1075), útulky a kaple (AgAkcent, 2010).

Znázorňování sv. Jakuba

Obrázek 1
Svatý Jakub

Dříve byl sv. Jakub Starší znázorňován jako apoštol s knihou. Později se objevuje vždy jako poutník s holí, lahví, pytlíkem a kloboukem. Na některých malbách (sochách) bývá znázorňována i jeho mučednická smrt nebo jako rytíř – bijec maurů - Maurobijec (AgAkcent, 2010). Dnes je svatý Jakub považován církví za patrona Španělska, válečníků, dělníků, kameníků, drogistů, kloboučníků, ale nejvíce jako patron poutníků (AgAkcent, 2010).

6.2 Svatojakubská mušle

Obrázek 2
Svatojakubská
mušle

Hlavním znakem a symbolem poutníků je Svatojakubská mušle (pecten jacobaeus L.). Původ mušle pochází z legendy. Legenda vypráví o portugalském rytíři, který stál v blízkosti přístaviště, kde stála loď, která přivezla sv. Jakuba do Španělska. Když jeho kůň viděl podivuhodný a světlý třpyt, který dopadal z hvězd na apoštola, byl z pohledu tak vyděšený, že skočil do vody a vzal s sebou do hlubin i rytíře. Rytíř byl zachráněn a vytažen na palubu. Zachránci plni úžasu viděli, že jeho tělo bylo zcela pokryto svatojakubskými mušlemi. Existují i další legendy, které se váží ke Svatojakubské mušli. Všechny mají v podstatě stejnou předlohu příběhu, totiž sv. Jakubem zázračně zachráněné lidi (AgAkcent, 2010).

6.3 Svatojakubské cesty

Název Svatojakubská cesta je, jak už bylo zmíněno od apoštola Jakuba Staršího, který je v Santiagu de Compostela pohřben. Cesty, které vedou do města Santiago de Compostela, dostaly název Svatojakubské cesty (v originále Camino de Santiago), ale můžeme se setkat i s jinými jmény, jako Hvězdná cesta nebo Mléčná dráha.

Svatojakubské cesty jsou celým systémem cest (AgAkcent, 2010).

6.3.1 Trasy

Od 12. století se počet tras, která vedly do Santiagu de Compostely, ustálil na čtyři hlavní trasy, po nichž se poutníci z celé Evropy ubírali napříč Francií k apoštolovu hrobu ve Španělsku.

Byly to:

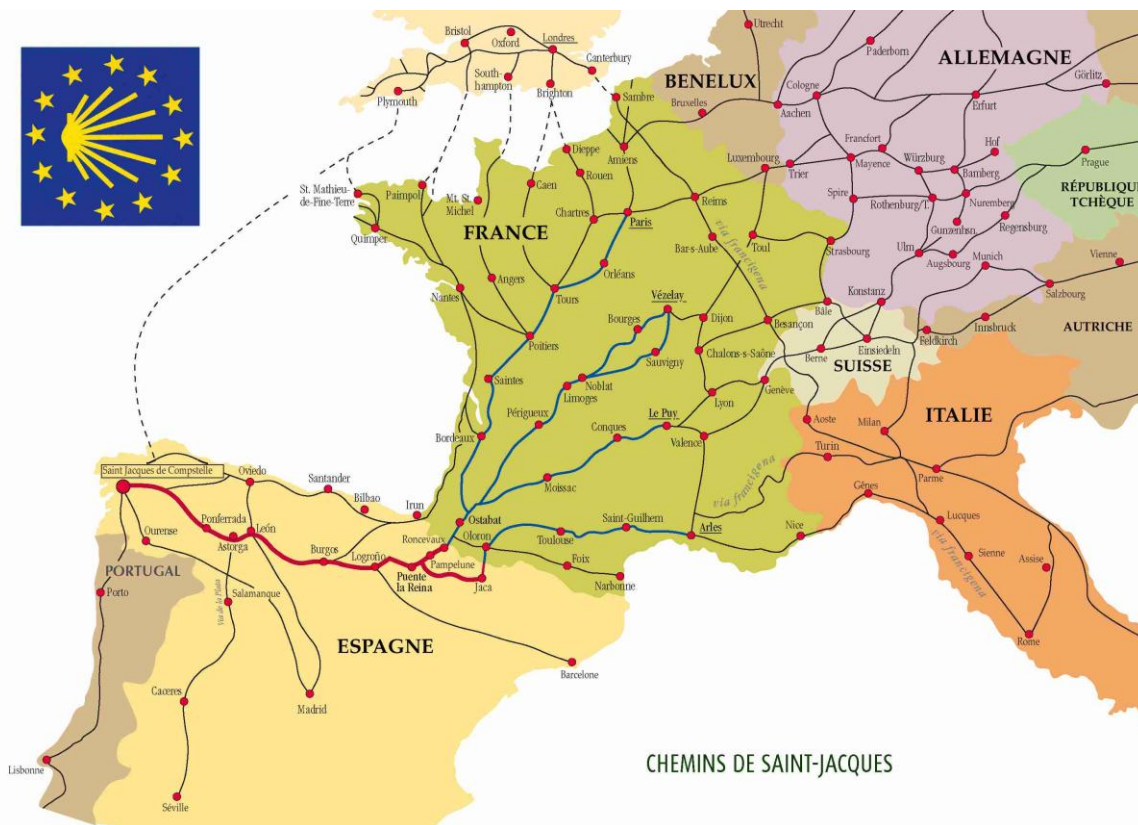
- 1) Via Tolosara - z Arles, přes města Puente la Reina
- 2) Via Podensio - z Puy. kam přicházeli poutníci z Lyonu a Švýcarska
- 3) Via Lemonicensis – ta vycházela z Vézulley
- 4) Via Turonensis - ta procházela z Tours, ale vycházela z Paříže.

Všechny čtyři cesty se pak spojily ve městech Puente la Reina a pokračovaly až do Santiagu a to už pod sjednoceným názvem *el camino francés* – Francouzská cesta (Štěpánek, 2008).

Na cestách se potkávali králové, šlechtici, mniši, řemeslníci, obchodníci, umělci, ale i zloději a nejrůznější podvodníci, které přiváděly na cestu svatého Jakuba ne zrovna nejčistší úmysly. O poutníky většinou pečovaly všechny náboženské řády, ale zejména templáři a také rytíři svatého Jakuba - dodnes nejvýznamnější španělský řád, který přijímal do svých řad pouze šlechtice (Štěpánek, 2008).

Ve Španělsku pochopitelně vzniklo více možností odkud cestovat (například podél Kantabrijského pobřeží), ale francouzská cesta byla a je nejoblíbenější a nejschůdnější. Často se ale zapomene podotknout, že už ve Francii se poutníci sdružovali z daleko vzdálenějších míst, a to například z Anglie, až po baltské státy, Polsko, Ukrajinu a Finsko (Štěpánek, 2008).

V dnešní době vede do Santiaga de Compostela osm významných cest, za tu původní se i v současné době považuje ta nejfrekventovanější z historie – Francouzská cesta. Každý poutník, ať už vyšel z kterékoli části Evropy, musel totiž projít Francií. Vedly přes ni hlavní trasy (viz předchozí odstavec) (Štěpánek, 2008).

Obrázek 3 Trasy v Evropě

6.3.2 Camino Francés

Camino Francés, klasická Svatojakubská cesta z Pyrenejí do Santiaga, vznikla v 11. století. V knize *Historia Silense* je zpráva z roku 1118, že král Sancho III. Garcés z Navarry (1004–1035) vytvořil předpoklady pro vznik cesty mezi Pyrenejemi a Nájerem (dnešní region La Rioja). První zmínka o významné severošpanělské dopravní ose, která spojovala královská města Jaca (Huesca), Pamplona (Navarra), Burgos a León (Castilia y León) pochází z roku 1047. V zakládající listině útulku pro poutníky v Arconadě (u Villalcazar de Sirga) se píše o poutnících do Říma a do Santiaga, kteří využívali cestu vedoucí kolem útulku (AgAkcent, 2010).

Od 11. století se snažili panovníci všech křesťanských říší v severním Španělsku přilákat poskytnutím různými privilegii osadníky z Francie, aby podél Camino Francés

vznikala osídlení. Označení Camino Francés, poprvé doloženo ve 12. století v Astorze, je odvozeno od těchto osadníků. Přibližně od poloviny 11. století králové, knížata, duchovní, mnichové a rytíři zakládali útulky pro poutníky. Kolem roku 1130 byly útulky pro poutníky podél cesty každých 15 kilometrů. Od 14. století byla charitativní infrastruktura dále zahuštěna menšími ubytovnami, které zakládali soukromníci nebo bratrstva (Štěpánek, 2008).

Camino Francés začíná průsmekem v Pyrenejích u Rocesvallesu. Cesta vede přes Pamplonu do Puente la Reina (zde se setkávají dvě větve), odkud poutníci pokračují dále přes Estellu, Villamayor de Monjardín, Logroño, Nájera, Santo Domingo de la Calzada, Belorado, San Juan de Ortega do Burgosu. Po opuštění Burgosu projdou poutníci Castrojeriz, Frómista, Carrión de los Condes, Sahagún a dojdou do Leónu. Z Leónu se jde dále přes Puente de Orbigu, Astorga, Ponferrada, Villafranca del Bierzo, O Cebreiro, Sarria, Portomarín, Palas de Rei a Arzúa, až poutníci dorazí do Santiaga de Compostela (AgAkcent, 2010).

Podél Camino Francés vzniklo v 11. a 12. století mnoho kostelů k počtě apoštola Jakuba. I proto je Camino Francés část Svatojakubské cesty s největší hustotou kulturních památek. Stále můžete ve vesnicích podél cesty vidět „Calle del Camino“ (Poutní ulice) nebo „Iglesia de Santiago“ (kostely zasvěcené sv. Jakubovi), které odkazují na to, kudy cesta vedla ve středověku (AgAkcent, 2010).

Celková délka Camino Francés je 791 km. Cesta je také známá jako španělská dálková turistická cesta GR 65 (AgAkcent, 2010).

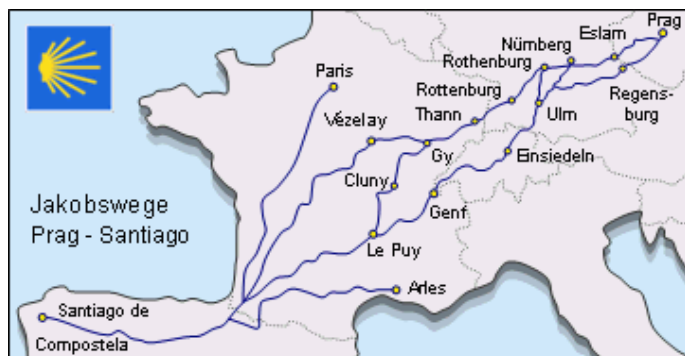
Obrázek 4 Francouzská cesta

6.4 Evropské dědictví

Svatojakubská cesta patří už tisíce let vedle cesty do Říma a Jeruzaléma mezi nejznámější poutní cesty v Evropě. Proto ji v roce 1987 vyhlásila Evropská rada první Evropskou kulturní cestou a UNESCO v roce 1993 zařadilo do svého seznamu kulturního dědictví. Sama zpráva UNESCO zdůrazňuje, že tato trasa od francouzsko-španělské hranice stále „přijímá“ poutníky do Santiaga de Compostela (Unesco.org, 1993).

Některé z 1.800 staveb na cestě, jak náboženské tak i světské, mají velký historický význam. Trasa hrála zásadní roli při podpoře kulturních výměn mezi Pyrenejským poloostrovem a zbytkem Evropy v průběhu středověku. To zůstane svědectvím o síle křesťanské víry mezi lidmi ze všech společenských tříd a z celé Evropy (Unesco.org, 1993).

7 Současný stav cesty sv. Jakuba na území České republiky

Obrázek 5 Praha - Santiago de Compostela

Moravě, která vede z Brna přes Mikulov přes Mistelbach směrem až k Mauternu u Dunaje.

Po České republice vede několik tras Svatojakubské cesty, které spravují a značí různé organizace. Největší trasy jsou tyto: Zhořelec – Praha, Praha – Všeruby, Praha – Železná, Praha – Český Krumlov – Koranda/St. Oswald. Jedna z nejnovějších tras je i na jižní

Trasa Zhořelec – Praha

Tato trasa vede z polského města Gniezdo přes Görlitz/Zgorzelec až do Prahy. V Čechách vede přes města Žitava - Hrádek nad Nisou - Letařovice - Mnichovo Hradiště - - Stará Boleslav – Praha. Tuto trasu v Čechách a v Polsku můžeme najít pod názvem Žitavská cesta. Je dlouhá 137 kilometrů (Zittauer-jakobsweg.de, 2009).

Obrázek 6 Poznaň - Praha

špitálech (Zittauer-jakobsweg.de, 2009).

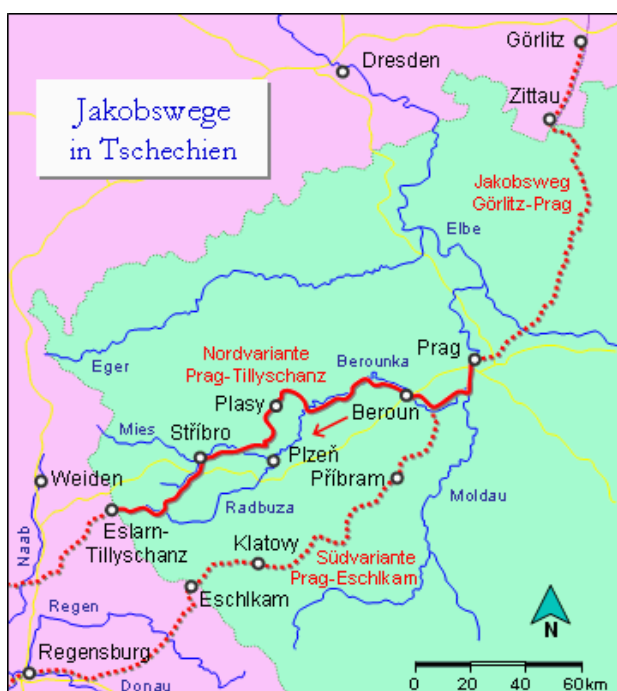
Tato poutní a obchodní trasa, jejíž stáří a historická důležitost sahá mnohem dále než k začátkům poutí ke hrobu svatého Jakubem do Santiago. Po této trase přinesl český biskup Vojtěch (z rodu Slavníkovců) kolem roku 995 do Polska křesťanství. Po této trase rovněž postupovaly oddíly křižáků do svaté války proti pohanským Prusům (Ultreia.cz, 2010).

Pro Žitavskou cestu existovaly dlouho pouze domněnky. Mohla být dříve využívána také poutníky svatého Jakuba. A proto roku 2005 probíhaly cílené rešerše. Důležité odkazy se našly především v kostelích svatého Jakuba a ve

Nejdříve se rozvíjely dvě paralelní iniciativy: jedna v Polsku pod vedením Emila Mendyka, který dobrovolně pracuje v Nadaci františkánských obcí v Lubomierz – druhá v Německu, iniciovaná Michaellem Dittrichem, děkanem katolické církve v Žitavě. Počátkem roku 2006 se o sobě obě dozvěděly a rozpracovaly záměr, trasu Svatojakubské cesty z Gnesen do Prahy společně oživit (Zittauer-jakobsweg.de, 2009).³

Trasa Praha- Všeruby

Tato varianta, která vede z Čech přes Eschlkam do Regensburgu, odtud do Einsiedeln ve Švýcarsku a Le Puy ve Francii, kde začínají některé hlavní francouzské cesty ústící v Camino Francés ve Španělsku.

Obrázek 7 Trasy v ČR

Na území Čech prochází přes Praha – Karlštejn – Příbram – Rožmitál – Kasejovice – Nepomuk – Klatovy – Kdyně – hraniční přechod Všeruby/Eschlkam. Její délka na českém území je 199 kilometrů (Ultreia.cz, 2010).

Trasu od okraje Prahy až po státní hranici pokrývá celkem 5 map Českého klubu turistů v měřítku 1:50 000. Jedná se o mapy číslo 36, 38, 35, 64, 63 (v pořadí od východu k západu) (AgAkcent, 2010).

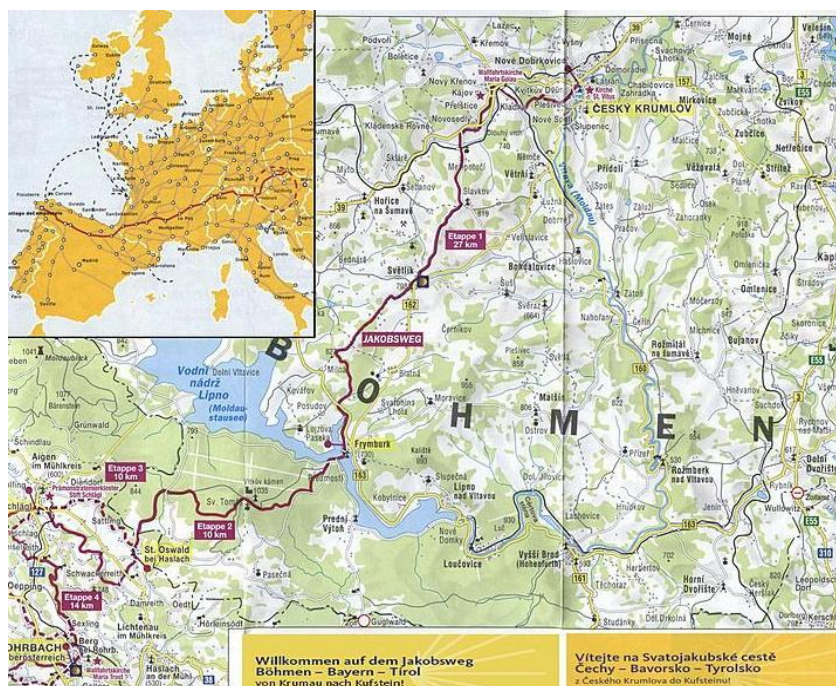
³ Již první úvodní akce, která proběhla o několik měsíců později, ukázala, jak velký je zájem o projekt Svatojakubské cesty ve všech třech zapojených zemích. Mezitím bylo dokonce založeno občanské sdružení: Mezinárodní sdružení pro Svatojakubskou cestu Gnesen – Görlitz - Praha. Toto sdružení se stará o proznačení a údržbu cesty. Jeho cílem je především pomoci v novém objevení křesťanského smyslu putování.

Trasa Praha - Železná

Trasa Praha - Železná je součástí trasy přes Norimberk, Ženevu a Le Puy en Velay. Je součástí mezinárodních dálkových turistických tras I10 a I24.

Tato větev Svatojakubské cesty v České republice vychází ze Zbraslavi u Prahy a vede přes Karlštejn, Beroun, Nižbor, Kralovice, Plasy, Horní Břízu, vrch Krkavec a Stříbro do Kladrub. Od kladrubského kláštera pokračuje do obce Kladruby ke kostelu sv. Jakuba Staršího a potom dále podél řeky Úhlavky, přes Tuněchodský mlýn na Prostiboř, Darmyšl, vrchovinu Sedmihoří, Vidice a do Hostouně, kde se rovněž nachází kostel zasvěcený sv. Jakubovi Staršímu. Pak vede přes Bělou nad Radbuzou do Železné, kde u Parku smíření přechází česko-německou hranici a napojuje se na trasu do Norimberka. Její trasa využívá z větší části stávajících značených turistických cest. Délka trasy ze Zbraslavi do Železné je 238 km (AgAkcent, 2010).

Praha - Český Krumlov - Koranda

Obrázek 8 Český Krumlov - Koranda

Krumlov je dlouhá 228 kilometrů (Ultreia.cz, 2010).

Trasa Praha - Český Krumlov propojuje severní trasu ze Žitavy a z Polska s trasami v Rakousku a jižním Bavorsku. V Českém Krumlově se setkává s trasou z Moravy. Z Českého Krumlova pokračuje společná, již vyznačená, trasa Český Krumlov - Vítkův Kámen

- Koranda / St. Oswald.
Trasa Praha - Český

Cesta Český Krumlov – státní hranice je dlouhá 49 km, začíná na I. zámeckém nádvoří, pokračuje přes Kájov, Světlík, Frymburk, Přední Výtoň a Svatý Tomáš a dalších 86 kilometrů vede přes oblast rakouského Mühlviertelu a později Bavorska, až k pověstmi opředenému poutnímu místu ve Španělsku. Trasa byla vytyčena občanským sdružením Cesta hvězdy (CKrumlov.info, 2009).

Trasy na Moravě

Svatojakubské cesty na severní Moravě zatím nejsou označeny. Na jižní Moravě se v této době značí trasa z Brna přes Mikulov až do rakouského hlavního města Vídně.

Další možná cesta, která propojí Moravu a Čechy, povede ze Zlaté Hory přes Opavu – Olomouc – Tišnov – Třebíč – Telč – Jindřichův Hradec – Třeboň – Trhové Sviny – až do Českého Krumlova, kde naváže na již označenou trasu do Pasova. Délka této poutní cesty bude cca 440 kilometrů (Cestahvezdy.cz, 2010).

8 Význam a možnosti financování nového značení cesty sv. Jakuba na území České republiky pro její navázání na evropskou část

V dnešní době se značení Svatojakubských cest stalo fenoménem v celé Evropě. Tyto cesty protínají celou Evropu jako poměrně hustá síť dálkových tras. Velmi hustá síť se nachází ve Francii, Německu, Švýcarsku a v posledních letech i Polsku. Tyto trasy bývají obvykle značeny symbolem mušle, některé vycházejí z dálkových turistických tras.

8.1 Příprava empirického šetření

Moje teoretická hypotéza, se kterou budu v této kapitole pracovat, zní: **Mezi oslovenými různými věkovými kategoriemi existuje povědomí o Svatojakubské cestě. Respondenti spatřují význam Svatojakubské cesty v ČR hlavně pro posílení cestovního ruchu. Duchovní přínos cesty svatého Jakuba bude spíše menší.**

Zvolila jsem si anketu jako techniku mého šetření. Skládá se z uzavřených otázek s předem definovanými možnostmi odpovědí. Tento typ otázek mi umožnil vyjádření názoru dotázaných a vhodné zpracování. Použila jsem tzv. anketu na místě – rozdávání anketního lístku v určitém shromáždění lidí (náhodní chodci na trase).

Na konci ankety měli její účastníci příležitost vyjádřit se ke značení tras sv. Jakuba a k jejich financování.

Anketní šetření bylo rozdáno turistům (putujícím) na Svatojakubské trase Praha – Železná, část Zbraslav – Svatý Jan pod Skalou. Bylo rozdáno 50 anketních lístků, navracených lístků bylo 39.

8.2 Analýza výsledků empirického šetření

Popis zkoumaného souboru

Anketu vyplnilo celkem 17 mužů a 22 žen, jejichž rozdělení podle věku je následující.

Tabulka 1 Rozdělení dotazovaného souboru dle pohlaví a věku

	18 - 30		31 - 40		41 - 50		51 - 60		61 a více	
	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%
Muži	6	40	3	50	4	57	7	88	1	33
Ženy	9	60	3	50	3	43	1	12	2	67
Celkem	15	100	6	100	7	100	8	100	3	100

Co se týče vzdělanosti respondentů, tak polovina měla vzdělání střední s maturitou, z čehož nejvíce takto vzdělaných bylo ve skupině 18 – 30let, nejméně v kategorii 51 – 60 let. 44% vysokoškolské vzdělání, tentokrát jich bylo nejvíce ve skupině 51 – 60 let. Ve věkové skupině 61 a více let bylo 33% zastoupeno střední vzdělání bez maturity.

Tabulka 2 Rozdělení souboru dle vzdělání a věku

	18 - 30		31 - 40		41 - 50		51 - 60		61 a více	
	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%
Střední bez maturity	0	0	0	0	0	0	0	0	1	33
Střední s maturitou	10	67	3	50	4	57	3	38	2	67
Vysokoškolské	5	33	3	50	3	43	5	62	0	0
Celkem	15	100	6	100	7	100	8	100	3	100

Znáte cestu sv. Jakuba?

Na úvodní otázku, zda dotazovaní znají cestu svatého Jakuba (Camino de Santiago), v nadpoloviční většině odpověděly všechny skupiny, že ano. Nejširší povědomost má věková skupina 31 – 40 let, pak následují v pořadí věkové kategorie 18 – 30 let, poté 41 – 50 let, pak 61 a více. Závěr tvoří skupina 51 – 60-i letých.

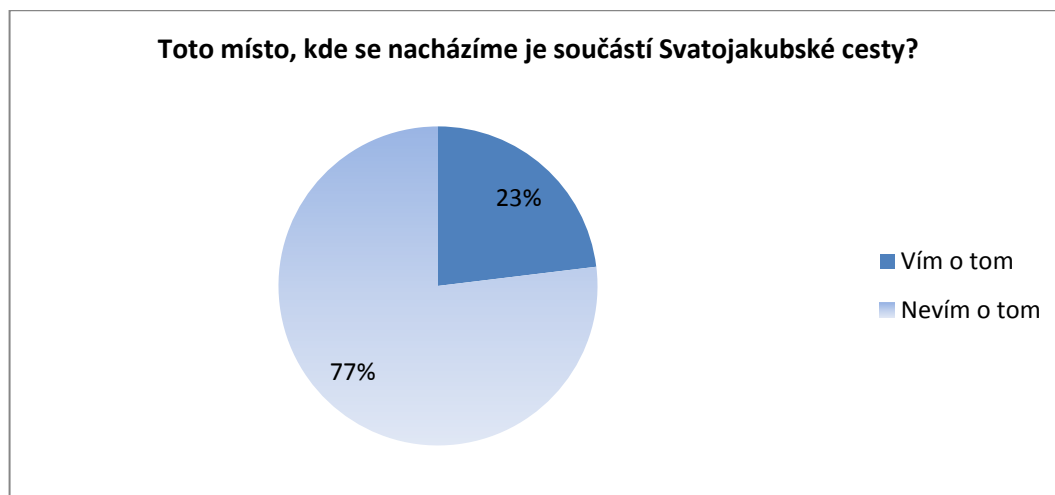
Tabulka 3 Povědomost v závislosti na věku

	18 - 30		31 - 40		41 - 50		51 - 60		61 a více	
	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%
Ano	11	73	5	83	5	71	5	63	2	67
Ne	4	27	1	17	2	29	3	37	1	33
Celkem	15	100	6	100	7	100	8	100	3	100

Nacházíte se na Svatojakubské cestě

Na další otázku, zda respondenti vědí, že se nacházejí na jedné z tras Svatojakubské cesty, odpovědělo více jak 75%, že ne. Jen necelých 25% odpovědělo, že toto vědí.

Graf 1 Povědomí o Svatojakubské cestě

Odkud jste se dozvěděl(a) o Svatojakubské cestě?

Následující otázka „Odkud jste se dozvěděl(a) o Svatojakubské poutní cestě v České republice?“ se 28% všech dotázaných shodlo, že ze své farnosti, 12% od svých přátel, následování rodinnými příslušníky a masmédií s 13%. Na posledním místě skončil internet. Na možnost jinak – jak odpovídalo 23% dotazovaných. Ti se o cestě dozvěděli, až z anketního lístku.

Tuto otázku jsem zpracovala do tabulky, která posuzuje způsob nabytí informací o Svatojakubské cestě vzhledem k uvedeným věkovým kategoriím. Možnosti odpovědí byly internet, masmédiá (tj. rozhlas, televize, tisk), přátele, rodina, farnost, jinak (z ankety). Respondenti mohli uvést pouze jednu možnost.

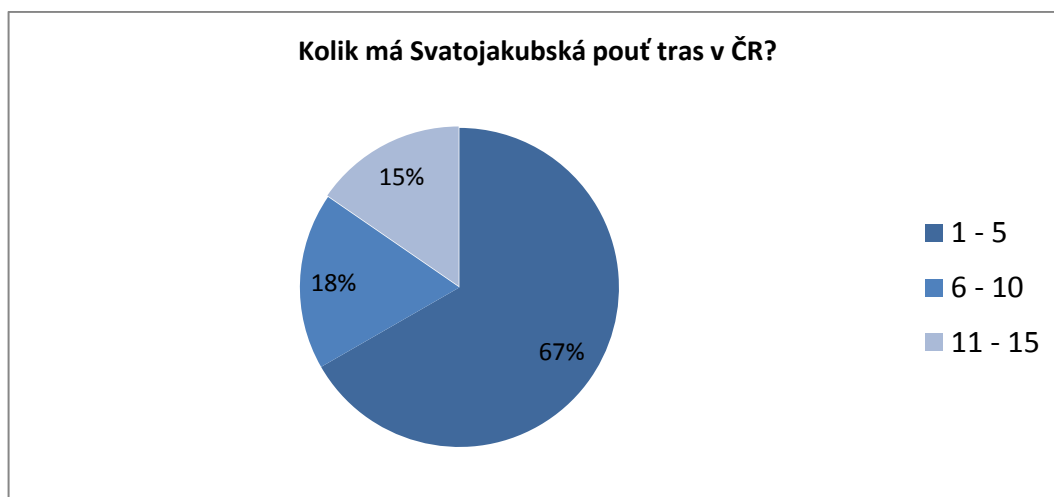
Tabulka 4 Odkud jste se dozvěděl(a) o Svatojakubské cestě?

	18 - 30		31 - 40		41 - 50		51 - 60		61 a více	
	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%
internet	2	13	0	0	0	0	0	0	0	0
masmédiá	0	0	1	17	1	14	1	12,5	1	33,3
přátelé	5	34	1	17	1	14	1	12,5	1	33,3
rodina	2	13	1	17	2	29	2	25	0	0
farnost	4	27	1	17	2	29	2	25	1	33,3
jiné	2	13	2	32	1	14	2	25	0	0
Celkem	15	100	6	100	7	100	8	100	3	100

Počet tras Svatojakubské cesty v ČR

V anketním lístku 17,9% respondentů odpovědělo správně tj. Svatojakubská pouť má v ČR 6-10 tras. 15,4% účastníků si myslí, že tras je 11 – 15. V největší části anketních lístků - 66,7% je uveden nesprávný počet tras.

Graf 2 Počet tras Svatojakubské poutní cesty

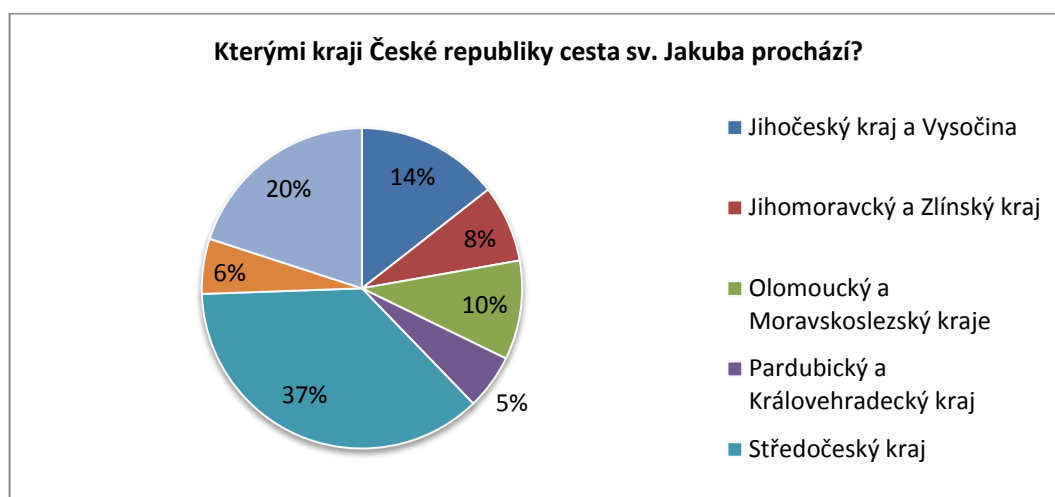

Kterými kraji ČR prochází Svatojakubská cesta?

Tato otázka je jen doplňující k povědomí o Svatojakubské cestě, respondenti mohli vybrat více možností.

Z šetření vyplynulo, že podle respondentů cesta sv. Jakuba vede hlavně Středočeským krajem 36,7%, jedna pětina tj. 20% zařadili kraj Západočeský a Karlovarský, následuje Jihočeský kraj a Vysočina 14,4% Olomoucký a Moravskoslezský kraj 10%. Shodně 5,5% uvedlo Pardubický a Královehradecký kraj.

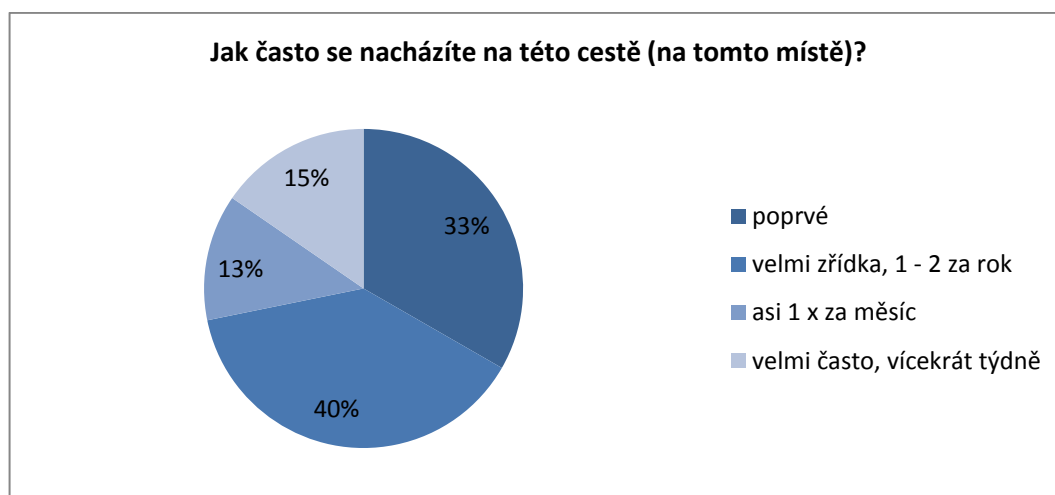
Graf 3 Svatojakubská cesta v krajích

Jak často se nacházíte na této cestě (na tomto místě)?

Zde si účastníci mohli vybrat pouze jednu z nabízených možností. Nejvíce tj. 38,5% odpovědělo, že velmi zřídka. Pak následovala možnost poprvé 33,3%. 15,4% odpovědělo velmi často, vícekrát týdně. Poměrně často asi 1 krát týdně se zde nachází 12,8%. Možnost poměrně často asi 1 krát týdně nezaškrtl žádný respondent.

Graf 4 Četnost návštěvy

Jaký způsob putování byste zvolil(a)?

Další otázka se zaměřila na způsob putování, jaký by si účastníci ankety zvolili. Jak už víme z předchozích kapitol, je možné cestu sv. Jakuba absolvovat pěšky, na kole nebo na koni. Téměř všechny věkové skupiny by v nadpoloviční většině putovaly pěšky. Jen v kategorii 31 – 40 let by pěšky cestovalo 50% dotazovaných. Možnost na kole by zvolila nejvíce skupina 51 – 60-i letých. Nejmenší oblibu pro všechny věkové kategorie zaznamenalo putování na koni.

Tabulka 5 Jaký způsob putování byste zvolil(a)?

	18 - 30		31 - 40		41 - 50		51 - 60		61 a více	
	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%
pěšky	9	60	3	50	5	71	5	63	3	100
na kole	4	27	2	33	2	29	2	37	0	0
na koni	2	13	1	17	0	0	0	0	0	0
Celkem	15	100	6	100	7	100	8	100	3	100

S kým byste se na tuto cestu vydal(a)?

V této otázce si mohli účastníci vybrat více možností. Možnost samostatně, s rodinou, s přáteli, s farností, jinak.

Více možností si vybralo 11 dotazovaných, 28 respondentů zaškrtnulo pouze jednu. Téměř všechny věkové kategorie by se vydaly na Svatojakubskou cestu s přáteli. Pouze kategorie 61 a více let by putovala s farností nebo s rodinou.

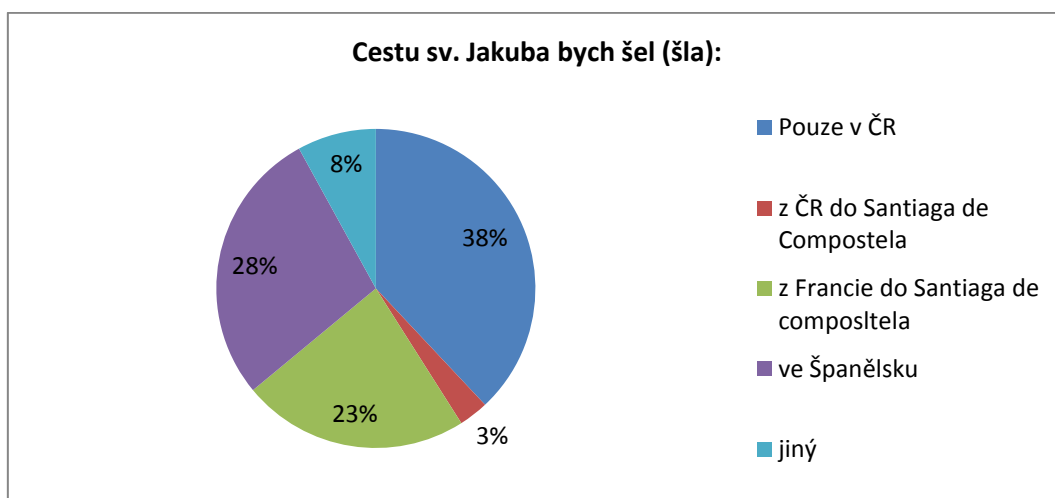
Cestu sv. Jakuba bych šel (šla)...

Graf zaznamenává procentuální vyjádření „oblíbenosti“ Svatojakubské cesty. Z toho vyplývá, že nejvíce lidí by putovalo pouze po ČR tj. 38%. Nejméně lidí by se vypravilo z České republiky až do Santiaga de Compostela.

Tabulka 6 Cestu sv. Jakuba bych šel(šla)...

	18 - 30		31 - 40		41 - 50		51 - 60		61 a více		Celkem	
	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%
Pouze v ČR	5	27	2	33	4	57	2	25	2	77	15	38
z ČR do Santiaga de Compostela	0	0	0	0	1	14,3	0	0	0	0	1	3
z Francie do Santiaga de Compostela	3	20	4	67	1	14,3	1	13	0	0	9	23
ve Španělsku	7	57	0	0	1	14,3	2	25	1	33	11	28
jiný	0	0	0	0	0	0	3	25	0	0	3	3
Celkem	15	100	6	100	7	100	8	100	3	100	39	100

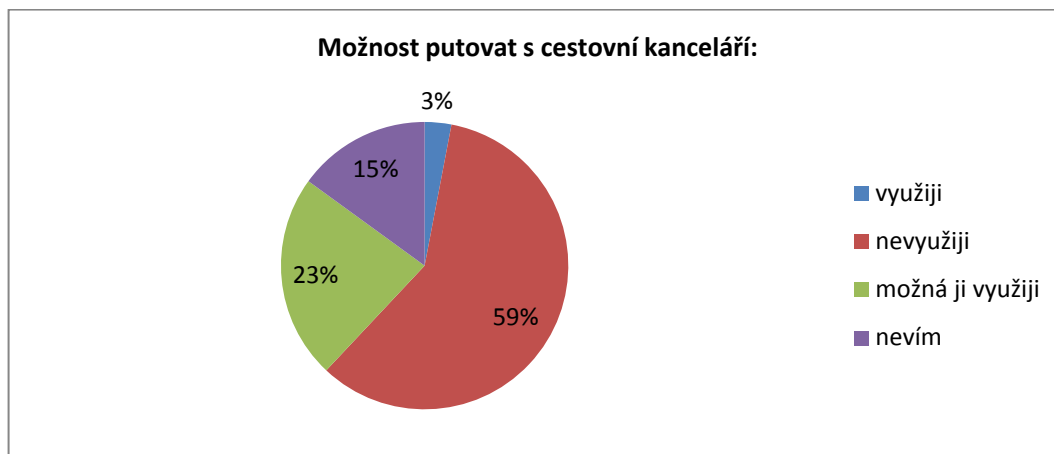
Graf 5 Způsob absolvování

Využil(a) byste možnost putovat s cestovní kanceláří?

Na otázku, zda by turisté (poutníci) využili služby cestovní kanceláře, odpověděli takto. Většina by nevyužila možnosti putovat s cestovní kanceláří, pak následují odpovědi, že ji možná využijí. Odpověď nevím zaškrtno 15%, služby kanceláře by využila 3%.

Graf 6 Putování s cestovní kanceláří

Jaký význam má cesta sv. Jakuba pro Vás?

Respondentům anketa nabídla tyto odpovědi význam duchovní, poznávací (turistika), duchovní i poznávací žádný, jiný. Z ankety vyplynul výsledek, že největší význam Svatojakubské cesty je poznávací (turistika), pak duchovní a poznávací zároveň, žádný význam byl v závěru.

Ve věkové kategorii 18 – 30 let byl rovnoměrně zastoupen význam poznávací (turistika) a duchovní i poznávací.

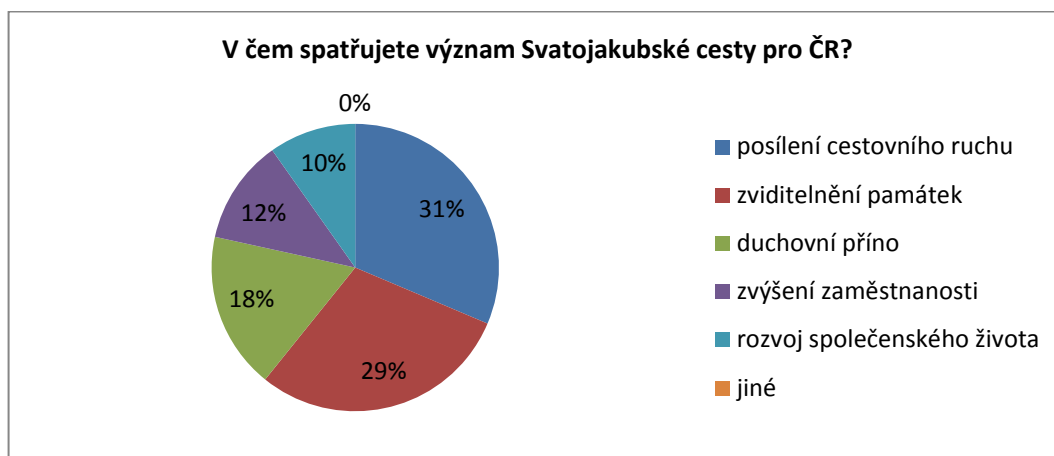
Graf 7 Osobní význam Svatojakubské cesty

	18 - 30		31 - 40		41 - 50		51 - 60		61 a více		Celkem	
	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%
duchovní	3	20	1	17	1	14	1	13	2	67	8	20
poznávací (turistika)	6	40	2	33	3	43	4	40	1	33	16	41
duchovní i poznávací	6	40	2	33	2	29	0	0	0	0	10	26
žádný	0	0	1	17	1	14	3	37	0	0	5	13
jiný	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Celkem	15	100	6	100	7	100	8	100	3	100	39	100

Význam Svatojakubské cesty pro ČR

Další otázka se týká významu Svatojakubské cesty pro Českou republiku. Odpovídající spatřují největší význam v posílení cestovního ruchu, poté zviditelnění památek, duchovní přínos.

Graf 8 Význam Svatojakubské cesty pro ČR

Následující otázky se týkají značení Svatojakubské cesty, s cílem zjistit, co si myslí veřejnost o značení tras v ČR a o jeho financování.

Kdo by měl trasy svatého Jakuba značit na území ČR?

Tabulka 7 Značení Svatojakubských tras v ČR

	18 - 30		31 - 40		41 - 50		51 - 60		61 a více	
	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%	četnost	%
KČT	3	20	2	33	2	29	1	12,5	0	0
kraje	6	40	3	50	0	0	2	25	1	33
církev	4	27	1	27	3	43	4	50	2	67
organizace zabývající se poutěmi	2	13	0	0	1	14	1	12,5	0	0
jinak	0	0	0	0	1	14	0	0	0	0

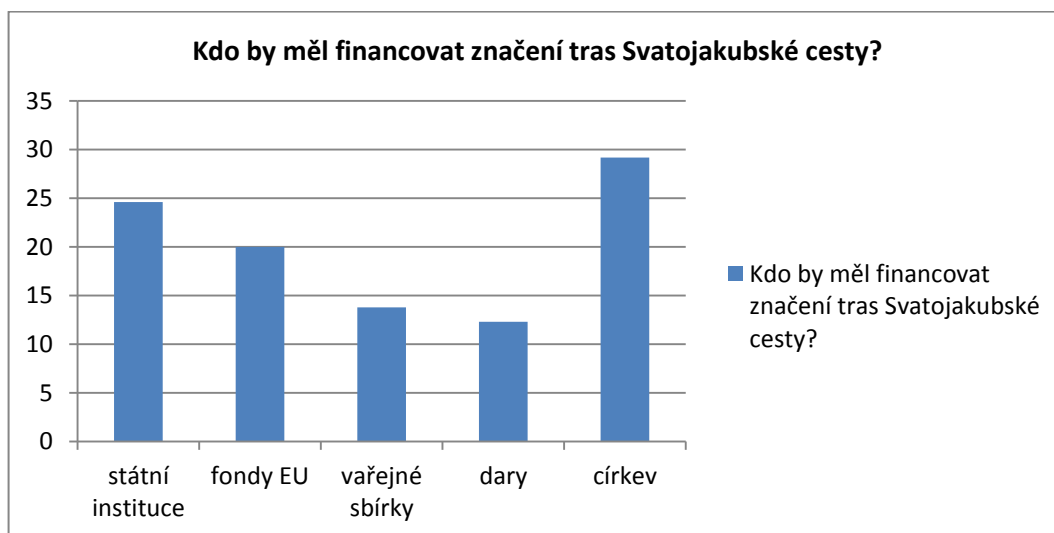
Otázka nabídla možnosti: Klub českých turistů (dále jen KČT), kraje, církev, organizace zabývající se poutěmi a jiné.

Dotazování nasměřovali značení Svatojakubské cesty do rukou církve, pak krajů a KČT. Jeden respondent navrhuje, aby se značením zabývaly dobrovolnické organizace.

Kdo by měl financovat značení? Na výběr byly následující možnosti: státní instituce, fondy EU, veřejné sbírky, dary, církev a jinak.

Z čeho financovat jednotné značení Svatojakubské cesty podle dotazovaných? Z 29,2% se respondenti vyjádřili, že by měla Svatojakubskou cestu financovat církev. Z 24,6% by měly být využity státní finance, například dotace a granty ČR, z 20% fondy Evropské unie. Podle 13,8% respondentů by se tato cesta měla financovat z veřejných sbírek a 12,3% respondentů myslí, že z darů.

Graf 9 Financování značení

8.3 Shrnutí výsledků empirického šetření

Sociologickým empirickým výzkumem za použití techniky anketního šetření jsem měla ověřit teoretickou hypotézu znějící: **Mezi oslovenými různými věkovými kategorií existuje povědomí o Svatojakubské cestě. Respondenti spatřují význam Svatojakubské cesty v ČR hlavně pro posílení cestovního ruchu. Duchovní přínos cesty svatého Jakuba bude spíše menší.**

Dospěla jsem k následujícím výsledkům.

Při zkoumání povědomí o cestě svatého Jakuba jsem zjistila, že nadpoloviční většina Svatojakubskou cestu zná a dozvěděla se o ní hlavně ve farnosti a od přátel. Správný počet tras zná pouze 17,9% respondentů. Jen čtvrtina dotázaných věděla, že konkrétní úsek Radotín – Svatý Jan pod Skalou je její součástí. Účastníci ankety Svatojakubskou cestu mají v povědomí, ale neznají, kudy trasy vedou.

Pro jednotlivce je, význam Svatojakubské cesty hlavně poznávací tzn. turistika. Turisté by se vydali na cestu nejčastěji pěšky a s přáteli. Hypotéza, že duchovní přínos Svatojakubské cesty je menší, se potvrdila.

Pro Českou republiku z šetření vyplynul největší význam v posílení individuálního (neorganizovaného) cestovního ruchu.

8.4 Značení Svatojakubských tras v ČR

Českou republikou prochází několik Svatojakubských cest. Tyto jsou většinou vyznačeny na mapách Svatojakubských tras celé Evropy (viz příloha).

Situace v ČR je, ale oproti okolním státům hodně odlišná. Je to především proto, že v naší republice již existuje bohatá síť výborně značených turistických cest vyznačených pomocí pásových značek s čtyřmi různými druhy. Tato síť v České republice je spravována a udržována Klubem českých turistů. Druhý rozdíl oproti sousedním státům je, že česká katolická církev zatím nepodporuje značení Svatojakubských cest, ale ani rozvoj pěšího poutnictví.

Ve vyznačení Svatojakubských tras bylo již podniknuto několik pokusů. Nejvýznamnějším počinem je vytyčení Svatojakubské trasy Zbraslav – Železná z podnětu západočeské sekce KČT. Pro trasu je vytvořena podrobná kilometráž, v terénu je označena na rozcestnících označením internacionální dálkové turistické trasy I24, v Hostouni a v Berouně je deska s popisem Svatojakubské trasy (Ultreia.cz, 2011). Tento projekt byl financován převážně s darů.

Další pokusy o vyznačení Svatojakubských tras jsou podnikány Svatojakubskými bratrstvy především z Německa. Německými poutníky jsou zpracovány průvodce v knižní i internetové podobě po trasách Žitava - Praha, Zbraslav - Všeruby, dále trasy z Českého Krumlova do Pasova. Na trasách Žitava – Praha, Český Krumlov – Pasov je dokonce již i značená svatojakubskou mušlí. Bohužel tyto snahy především německých poutníků příliš nerespektují skutečnost v ČR, málo využívají současné značené turistické stezky KČT.

Další trasy na jižní Moravě jsou už dokonce financovány z evropských fondů, přesněji z fondů malých projektů Rakousko - Česká republika. Název projektu je Svatojakubská cesta na jižní Moravě, název žadatele Centrála cestovního ruchu - Jižní Morava, přeshraničního partnera Weinviertel Tourismus GmbH. Výše schváleného finančního příspěvku z ERDF je 19 694,00 € a schválená výše spolufinancování 3 476,00 €⁴. Tento projekt stále ještě probíhá, předpokládaný konec je jaro 2011.

Respondenti ankety také odpovídali na otázku, kdo by měl značit trasy sv. Jakuba na území ČR - viz Příloha č. 3.

8.5 Financování

Možnosti financování Svatojakubské cesty jsou:

- z fondů Evropské unie
- veřejnými sbírkami
- církevními sbírkami
- dotacemi
- granty
- dary

⁴ http://www.at-cz.eu/at-cz/downloads/KPF/Monitoringliste-Homepage-KPF-Sudmahren-NO_13.1.2011.pdf

Fondy EU

Financovat cestu sv. Jakuba pomocí fondů z Evropské unie můžeme pomocí strukturálních fondů, přesněji pomocí regionálních operačních programů a evropské územní spolupráce.

Přehled regionů soudržnosti a do jaké prioritní osy a podpory oblasti se zařadí cesta sv. Jakuba a její značení.

Tabulka 8 Financování z fondů EU (NUTS II)

Region soudržnosti	Prioritní osa	Oblast podpory	Spolufinancování
NUTS II Severovýchod	Cestovní ruch	Rozvoj základních infrastruktur a doprovodných aktivit v oblasti cestovního ruchu	85%
NUTS II Střední Čechy	Cestovní ruch	Veřejné infrastruktury a služeb cestovního ruchu	85%
NUTS II Jihovýchod	Rozvoj udržitelného cestovního ruchu	Rozvoj infrastruktury pro cestovní ruch	85%
NUTS II Jihozápad	Rozvoj cestovního ruchu	Rozvoj infrastruktury cestovního ruchu	85%
NUTS II Střední Morava	Cestovní ruch	Veřejná infrastruktura a služby	85%
NUTS II Moravskoslezsko	Podpora prosperity regionu	Rozvoj cestovního ruchu	92,5%

Vlastní zpracování

Tabulka vyjadřuje z jakých regionů soudržnosti je možno čerpat podporu na značení. Spolufinancování z evropských fondů může být až do 85% veřejných způsobených výdajů. Jediná výjimka je u Moravskoslezského regionu, kde spolufinancování může dosáhnout až 92,5%.

Evropská územní spolupráce

Další možností financování je program na roky 2007 – 2013 – Evropské územní spolupráce.

Tato tabulka naznačuje všechny programy, ve kterých by se daly najít finanční zdroje. Spolufinancování lze získat až do výše 85% výdajů.

Tabulka 9 Financování z Evropské územní spolupráce

Evropská územní spolupráce	Prioritní osa	Oblast podpory	Spolufinancování
Česká republika - Svobodný stát Bavorsko	Hospodářský rozvoj, lidské zdroje a sítě	Cestovní ruch, volný čas a rekreace	85%
Česká republika - Polská republika	Zlepšení podmínek pro rozvoj podnikatelského prostředí a cestovního ruchu	Podpora rozvoje cestovního ruchu	85%
Rakousko – Česká republika	Sociálně-ekonomický rozvoj, cestovního ruchu a transfer know how	Cestovní ruch, kultura a volný čas hospodářství	85%
Slovenská republika - Česká republika	Podpora sociokulturního a hospodářského rozvoje příhraničního regionu a spolupráce	Rozvoj příhraničního turismu	85%

Vlastní zpracování

Veřejné sbírky

Tuto oblast upravuje zákon č. 117/2001 Sb. O veřejných sbírkách.

Jsou odborníky definovány jako: *získávání a shromažďování dobrovolných peněžitých příspěvků od předem neurčeného okruhu přispěvatelů pro předem stanovený veřejně prospěšný účel, zejména humanitární nebo charitativní, rozvoj vzdělání, tělovýchovy nebo sportu, nebo ochrana kulturních památek, tradic nebo životního prostředí* (veřejné sbírky, 2010). Z toho plyne, že by se daly rovněž využít k financování cesty sv. Jakuba na území České republiky.

Církevní sbírka

Zákon o veřejných sbírkách 117/2001 Sb. velmi omezil tuto oblast. Umožňuje veřejně sbírat prostředky od předem neurčeného okruhu přispěvatelů pro veřejně prospěšný účel pouze za podmínky schválení krajským úřadem. Výjimkou jsou příspěvky vlastní společenské organizaci pouze od jejích členů a církevní sbírky konané v kostelech a sloužící pro církevní účely.

Svým způsobem jsou tedy dnes již prakticky nelegální veřejné sbírky (čili sbírky nejen od členů) na shromáždění sborů, církví a aktivit neregistrovaných jako církve a náboženské společnosti (Kobylka, 2010).

Dotace a granty

Další možností financování by mohla být dotační politika krajů a ministerstev. Při podrobném zkoumání webových stránek jednotlivých bylo zjištěno, že tuto alternativu zatím nelze použít, což je dokumentováno tabulkou.

Tabulka 10 Přehled krajských dotací a grantů

Kraj	Oblast dotace	Možnost dotace (grantu)
Liberecký	Cestovní ruch	ne
Jihočeský	Cestovní ruch, kulturní a přírodní atraktivita	ne
Středočeský	Cestovní ruch a podpora podnikání	ne
Králové-Hradecký	Cestovní ruch	ne
Pardubický	Kulturní aktivity	ne
Vysočina	Památky	ne
Jihomoravský	Kultura a památková péče	ne
Olomoucký	Kultura a památková péče	ne
Moravskoslezský		ne
Zlínský	Kultura	ne

Vlastní zpracování

Dalšími nalezenými možnostmi financování by mohly být tyto:

Ministerstvo kultury - Podpora rozvoje náboženských a nábožensko-kulturních aktivit občanských sdružení. Projekt může být spolufinancován dotací až ve výši 70% rozpočtových nákladů projektu nebo v odůvodněných případech může ústřední orgán ministerstva rozhodnout o poskytnutí dotace ve výši 100% celkových způsobilých výdajů⁵.

Ministerstvo pro místní rozvoj - Národní program podpory cestovního ruchu na roky 2010 - 2013. Podpora je poskytována formou dotace, která může dosáhnout maximální výše 50% celkových způsobilých výdajů akce.

Dary

Podle zjištění může být dar poskytnut na i financování kultury, sportu, náboženských účelů (jen registrovaných církví a náboženských společností).

Financování se věnovala otázka v anketě – kdo by měl financovat značení – výsledky jsou popsány v příloze č. 2.

⁵ Usnesení vlády ČR ze dne 1. února 2010 č. 92 zásady vlády pro poskytnutí dotací ze státního rozpočtu ČR nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy

9 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo ukázat využití nehmotného kulturního potenciálu v regionálním rozvoji na území České republiky a to pomocí cesty svatého Jakuba. Cíle této práce byly rozděleny mezi její teoretickou a empirickou část.

V literární rešerši jsem popsala termíny, které souvisely s touto problematikou (kultura, region a rozvoj, regionální rozvoj, dokumenty a přístupy k regionálnímu rozvoji, kulturu jako nehmotný potenciál).

V empirické části byla nejprve nastíněna historie zkoumaného objektu, na kterou navazovala analýza současného stavu Svatojakubských cest v Evropě a v České republice. Následující kapitola referuje o uskutečněném terénním šetření. Toto bylo provedeno formou anketního šetření zaměřeného na informovanost turistů (poutníků) o Cestě sv. Jakuba. Pro sběr relevantních dat byla použita metoda sociologického empirického výzkumu za využití kvantitativního přístupu a techniky anketního šetření. Praktický přínos terénního šetření se odráží v závěrečné části práce, kdy je důraz kladen především na možnosti financování jednotného značení Svatojakubské cesty na území České republiky.

Jak už bylo výše zmíněno, objektem šetření byla cesta svatého Jakuba na území České republiky.

Do empirického šetření bylo vstupováno s hypotézou, že mezi oslovenými různých věkových kategorií existuje povědomí o Svatojakubské cestě. Respondenti spatřují význam (potenciál) Svatojakubské cesty v ČR hlavně v posílení cestovního ruchu. Duchovní přínos cesty svatého Jakuba bude dle výsledků výzkumu spíše menší. Tato hypotéza byla ověřena na základě anketního šetření, kterého se zúčastnili turisté (poutníci) na úseku Zbraslav – Svatý Jan pod Skalou, na trase Svatojakubské cesty Praha – Železná. Šetření se zúčastnili osoby starší 18 let, od nichž bylo získáno celkem 39 plnohodnotných anketních lístků z 50 – i rozdaných.

Odpovědi byly v rámci kapitoly 8 zpracovány do tabulek a grafů. Z tohoto uspořádání byly učiněny tyto závěry:

Povědomí turistů (poutníků) o Svatojakubské cestě je z komplexního pohledu dobré. Vstupní hypotéza se potvrdila. Výsledek šetření poukazuje na to, že povědomost o Svatojakubské cestě existuje u všech věkových kategorií.

Další část hypotézy - duchovní přínos cesty svatého Jakuba se také potvrdila. Dotazovaní spatřují větší přínos v rovině turistické (poznávací). Tím došlo k naplnění předpokladu, že hlavním významem cesty „Camino de Santiago“ je potenciální rozšíření cestovního ruchu v České republice.

Financování značení a propagace Svatojakubské cesty je dle šetření možné z více zdrojů: fondů Evropské unie, pomocí veřejných sbírek nebo z grantů ministerstva kultury a ministerstva pro místní rozvoj. Přínosné se jeví dofinancování prostřednictvím finančních darů a sbírek.

Dle mého názoru má cesta svatého Jakuba na území České republiky svůj nehmotný kulturní potenciál, který je na rozdíl od mnoha jiných importovaných tradic podpořena hmatatelným historickým odkazem. V době stále probíhající evropské integrace by tato cesta mohla být vhodným kulturním pojítkem společné evropské identity. Různorodé prvky hmotné i nehmotné kultury napříč celou Svatojakubskou cestou by se v současné nábožensky chladnější atmosféře mohly stát tím nejlepším lákadlem pro nové turisty a poutníky.

Bylo by naivní doufat, že po českých trasách Svatojakubské poutní cesty projdou podobné počty turistů (poutníků), jako je tomu ve Francii nebo přímo na Pyrenejském poloostrově. Stejně pošetilé by však bylo nevyužít stávajících příležitostí, jak tuto historickou tradici vhodně aplikovat a zúročit národní kulturní dědictví, které nám bylo předáno.

10 Použité prameny

- BLAŽEK, J.; UHLÍŘ, D. *Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, klasifikace*. Praha: Karolinum, 2002. Vyd. 1. 211 s. ISBN 80-246-0384-5.
- HUDEČKOVÁ, H.; LOŠŤÁK, M.; ŠEVČÍKOVÁ, A. *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*. Praha: Reprografické studio PEF ČZU, 2008.
- JEHLE, R. Pojetí endogenního rurálního rozvoje a jeho zavádění do regionální politiky v České republice. *Zemědělská ekonomika*. roč. 44, 1998 (1), str. 9 – 17.
- LACINA, K. *Regionální rozvoj a veřejná správa*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007 69 s. 978-80-86754-74-1.
- MATĚJŮ, M. a kol. *Funkce lokální kultury v inovaci životního stylu – výzkum*. Katedra teorie kultury FF UK, 1995.
- PATOČKA, J.; HEŘMANOVÁ, E. *Lokální a regionální kultura v České republice: kulturní prostor, kulturní politika a kulturní dědictví*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2008. 199 s. ISBN 978-80-7357-347-8.
- SKOKAN, K. *Konkurenceschopnost, inovace a klastry v regionálním rozvoji*. Vyd. 1. Ostrava: Repronis, 2004. ISBN 80-7329-059-6.
- ŠTĚPÁNEK, P. *Čechy a Španělsko ve středověku: dějiny a umění*. Vyd. 1. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 306 s. ISBN 978-80-244-2084-4.
- Universum: všeobecná encyklopedie, Díl 9*. Vyd. 1. Praha: Euromedia Group: Odeon, 2000. 646 s. ISBN 80-207-1060-4.
- Velký sociologický slovník*. Vyd. 1. Praha: Karolinim, 1996. 1627 s. ISBN 80-7184-311-3.
- WILKINSON, P. *Ilustrovaný slovník náboženství*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Slovart, 2001. 128 s., ISBN 80-7209-269-3.
- WOKOUN, R. a kol. *Regionální rozvoj (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. Praha: Linde, 2008. 475 s. ISBN 978-80-7201-699-0.

Internet

- AGAKCENT. *Svatojakubská cesta* [online]. 2010 [cit. 2011-02-20]. Dostupné z WWW: <http://www.vwv.cz/jakub/>.

- Cestahvezdy.cz: Moravsko - slovensko - česká pout' 2010* [online]. 2010. [cit. 2011-02-20].
Dostupné z WWW: <http://www.cestahvezdy.cz/moravsko-slovensko-ceska-pout-2010-p-55.html>.
- CKrumlov.info. *Svatojakubská cesta* [online]. 2009 [cit. 2011-02-20]. Dostupné z WWW:
<http://www.ckrumlov.info/docs/cz/atr222.xml>.
- Garep, spol. s.r.o. *Metodická podpora regionálního rozvoje* [online]. 2009. [cit. 2010-12-17].
Dostupné z WWW: <http://www.regionalnirozvoj.cz>
- Jihočeský kraj. *Cestovní ruch, kulturní a přírodní alternativy* [online]. 2010. [cit. 2011-03-19].
Dostupné z WWW: [http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par\[id_v\]=1271&par\[lang\]=CS](http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=1271&par[lang]=CS).
- Jihomoravský kraj. *Kultura a památková péče* [online]. 2011. [cit. 2011-03-19]. Dostupné z
WWW: <http://www.kr-jihomoravsky.cz/Default.aspx?ID=146045&TypeID=1>.
- Karlovarský kraj. *Kultura* [online]. 2010. [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: [>](http://www.kr-karlovarsky.cz/kraj_cz/Dotace_all/)
- KOBYLKA, A. *Legislativa a křesťané v posledních letech* [online]. 2010. [cit. 2011-03-19]
Dostupné z WWW: <http://www.ea.cz/file.php?id=104>
- Královéhradecký kraj. *Cestovní ruch* [online]. 2010. [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <http://dotace.kr-kralovehradecky.cz/Modules/DOTIS/Pages/Public/GrantPrograms.aspx>.
- Mladezvakci.cz: Slovníček pojmů* [online]. 2007. [cit. 2011-01-27]. Dostupné z WWW:
<http://www.mladezvakci.cz/slovnicek-pojmu/>.
- Olomoucký kraj. *Podpora kultury a památkové péče* [online]. 2010. [cit. 2011-03-19]. Dostupné z
WWW: http://www.kr-olomoucky.cz/OlomouckyKraj/Granty+a+dotace/Kraj%C3%A9+zdroje/P%C5%99%C3%ADsp%C4%9Bvky+z+rozpo%C4%8Dtu/P%C5%99%C3%ADsp%C4%9Bvky+z+rozpo%C4%8Dtu_CZ.htm?lang=CZ.
- Pardubický kraj. *Kulturní aktivity*. [online]. 2010. [cit. 2011-03-19] Dostupné z WWW:
<http://www.pardubickykraj.cz/index.asp?thema=2686&category=>>.
- Plzeňský kraj. *Rozvoj venkovského cestovního ruchu* [online]. 2010. [cit. 2011-03-19]. Dostupné z
<http://www.kr-plzensky.cz/article.asp?sec=962>.
- Středočeský kraj. *Fond cestovního ruchu a podpory podnikání* [online]. 2010. [cit. 2011-03-19].
Dostupné z <http://www.kr-stredocesky.cz/portal/odbory/grantova-a-dotacni-rizeni/stredocesky-fond-cestovniho-ruchu-a-podpory-podnikani/>.

Ultreia.cz.: *Svatojakubská cesta* [online]. 2010. [cit. 2011-02-20]. Dostupné z WWW:

[<http://www.ultreia.cz/>](http://www.ultreia.cz/).

Unesco.org.: *Rout of Santiago de Compostela* [online]. 1993. [cit. 2011-02-28]. Dostupné z WWW:

[<http://whc.unesco.org/en/list/669>](http://whc.unesco.org/en/list/669).

Zittauer-jakobsweg.de [online]. 2009 [cit. 2011-02-20]. Žitavská Svatojakubská cesta. Dostupné z

WWW: [<http://www.zittauer-jakobsweg.de/index.php?whl=11000000&lg=cz&site=3>](http://www.zittauer-jakobsweg.de/index.php?whl=11000000&lg=cz&site=3).

Legislativní dokumenty a mezinárodní smlouvy

Česko. Zákon č. 248/2000 o podpoře regionálního rozvoje. In *Sbirka zákonů, Česká republika*.

29.06.2000, 25, s. na straně 3549. Dostupný z WWW:

[<http://portal.gov.cz/wps/portal/s.155/701/cmd/ad/c/313/ce/10821/p/8411/s.155/701?PC_8411_number1=248/2000&PC_8411_b=248/2000&PC_8411_ps=10#10821>](http://portal.gov.cz/wps/portal/s.155/701/cmd/ad/c/313/ce/10821/p/8411/s.155/701?PC_8411_number1=248/2000&PC_8411_b=248/2000&PC_8411_ps=10#10821).

SRR. In *Strategie regionálního rozvoje pro roky 2007 - 2013* [online]. Praha : Ministertvo pro

místní rozvoj ČR, 2006 [cit. 2010-12-17]. Dostupné z WWW: [<http://www.mmr.cz/Regionalni-](http://www.mmr.cz/Regionalni-politika/Koncepce-Strategie/Strategie-regionalniho-rozvoje-Ceske-republiky-na)

[<http://www.mmr.cz/Regionalni-politika/Koncepce-Strategie/Strategie-regionalniho-rozvoje-Ceske-republiky-na>](http://www.mmr.cz/Regionalni-politika/Koncepce-Strategie/Strategie-regionalniho-rozvoje-Ceske-republiky-na).

Státní kulturní politika na léta 2009 - 2014. In Ministerstvo kultury. *Státní kulturní politika na léta*

2009 - 2014 [online]. Praha : Ministertvo kultury ČR, 2009 [cit. 2010-12-17]. Dostupné z

WWW: [<http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-politika/statni-kulturni-politika-na-leta-2009-2014-4892/>](http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-politika/statni-kulturni-politika-na-leta-2009-2014-4892/>). ISBN 978-80-86310-83-1.

UNESCO Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví. In *Úmluva o zachování*

nemateriálního kulturního dědictví [online]. Paříž : Generální konference Organizace spojených národů pro vzdělání, vědu a kulturu, 17.10.2003 [cit. 2010-12-17]. Dostupné z WWW:

[<http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=339>](http://www.mkcr.cz/scripts/detail.php?id=339).

Přílohy

Příloha č. 1 Anketní lístek

Cesta svatého Jakuba

Vážení přátelé,

obracím se na Vás s několika otázkami, které se týkají Vašich názorů a postojů k cestě svatého Jakuba na území České republiky. Cesta sv. Jakuba je poutní cesta, která prochází celou Evropou a končí v městě Santiago de Compostela. Nejznámější trasa se jmenuje francouzská. Vychází z města St Jean Pied de Port a je dlouhá 791 kilometrů. Chci se zabývat tím to problémem, a proto Vás prosím o vyplnění této ankety.

Děkuji za spolupráci

M. Jilková

1. **Svatojakubskou poutní cestu (Camino de Santiago)?**
 - a. znám
 - b. neznám
2. **Toto místo, kde se nacházíme je součástí Svatojakubské poutní cesty?**
 - a. vím o tom
 - b. nevím o tom
3. **Jakým způsobem je tato cesta značena?**
 - a. turistická značka KČT
 - b. turistická značka + symbol mušle
 - c. symbol mušle
4. **Jak často se nacházíte na této cestě (na tomto místě)?**
 - a. poprvé
 - b. velmi zřídka, 1-2 za rok
 - c. asi 1x za měsíc
 - d. poměrně často asi 1x týdně
 - e. velmi často, vícekrát týdně
5. **Odkud jste se dozvěděl (a) o Svatojakubské poutní cestě v ČR?**
 - a. internet
 - b. masmédia
 - c. přátelé
 - d. rodina
 - e. farnost
 - f. jinak – jak: _____
6. **Jaký způsob putování byste zvolil/(a)?**
 - a. pěší
 - b. na kole
 - c. na koni
7. **S kým byste se na tuto cestu vydal/(a)? (můžete vybrat i více možností)**
 - a. samostatně
 - b. s rodinou
 - c. s přáteli
 - d. s farností
 - e. jinak – jak: _____
8. **Cestu sv. Jakuba bych šel (šla):**
 - a. pouze v ČR

- b. z ČR do Santiaga de Compostela (Španělsko)
 - c. z Francie do Santiaga de Compostela (Španělsko)
 - d. ve Španělsku
 - e. pouze určitý úsek - jaký: _____
- 9. Možnost putovat s cestovní kanceláří:**
- a. využiji
 - b. nevyžiji
 - c. možná ji využiji
 - d. nevím
- 10. Jaký význam má cesta sv. Jakuba pro Vás:**
- a. duchovní
 - b. poznávací (turistika)
 - c. duchovní i poznávací
 - d. žádný
 - e. jiný _____
- 11. V čem spatřujete význam Svatojakubské cesty pro ČR? (můžete vybrat i více možností)**
- a. posílení cestovního ruchu / rozvoj turistiky
 - b. zviditelnění památek
 - c. duchovní přínos
 - d. zvýšení zaměstnanosti
 - e. rozvoj společenského života
 - f. jiné _____
- 12. Kolik má Svatojakubská pouť tras v ČR?**
- a. 1-5
 - b. 6-10
 - c. 11-15
- 13. Kterými kraji České republiky cesta sv. Jakuba prochází? (můžete vybrat i více možností)**
- a. Jihočeským a krajem Vysočina
 - b. Jihomoravským a Zlínským
 - c. Olomouckým a Moravskoslezským
 - d. Pardubickým a Královéhradeckým
 - e. Středočeským
 - f. Ústeckým a Libereckým
 - g. Západočeským a Karlovarským
- 14. Kdo by měl trasy sv. Jakuba značit na území České republiky?:**
- a. Klub českých turistů
 - b. kraje
 - c. církev
 - d. organizace, které se zabývají poutěmi
 - e. jiné, jaké: _____
- 15. Kdo by měl financovat značení? (můžete vybrat i více možností)**
- a. státní instituce
 - b. fondy EU
 - c. veřejné sbírky
 - d. dary
 - e. církev
 - f. jinak: jak _____
- 16. Pohlaví: muž / žena**
- 17. Věk: _____**
- 18. Vzdělání: ZŠ / SŠ bez maturity / SŠ s maturitou / VŠ**

Příloha č. 2 Tabulky k otázkám č.11

1 možnost	18 - 30	31 - 40	41 - 50	51 - 60	61 a více
posílení cestovního ruchu	4	0	3	3	0
zviditelnění památek	2	3	2	0	0
duchovní přínos	1	0	0	1	2
zvýšení zaměstnanosti	1	1	0	3	0
rozvoj společenského života	2	0	0	1	0
jiné	0	1	0	0	0
2 možnosti					
posílení cestovního ruchu	2	0	1	0	0
zviditelnění památek	3	0	1	0	0
duchovní přínos	3	0	0	0	0
zvýšení zaměstnanosti	0	0	0	0	0
rozvoj společenského života	0	0	0	0	0
jiné	0	0	0	0	0
3 možnosti					
posílení cestovního ruchu	2	0	1	0	0
zviditelnění památek	2	1	1	0	0
duchovní přínos	0	1	1	0	0
zvýšení zaměstnanosti	1	0	0	0	0
rozvoj společenského života	1	1	0	0	0
jiné	0	0	0	0	0

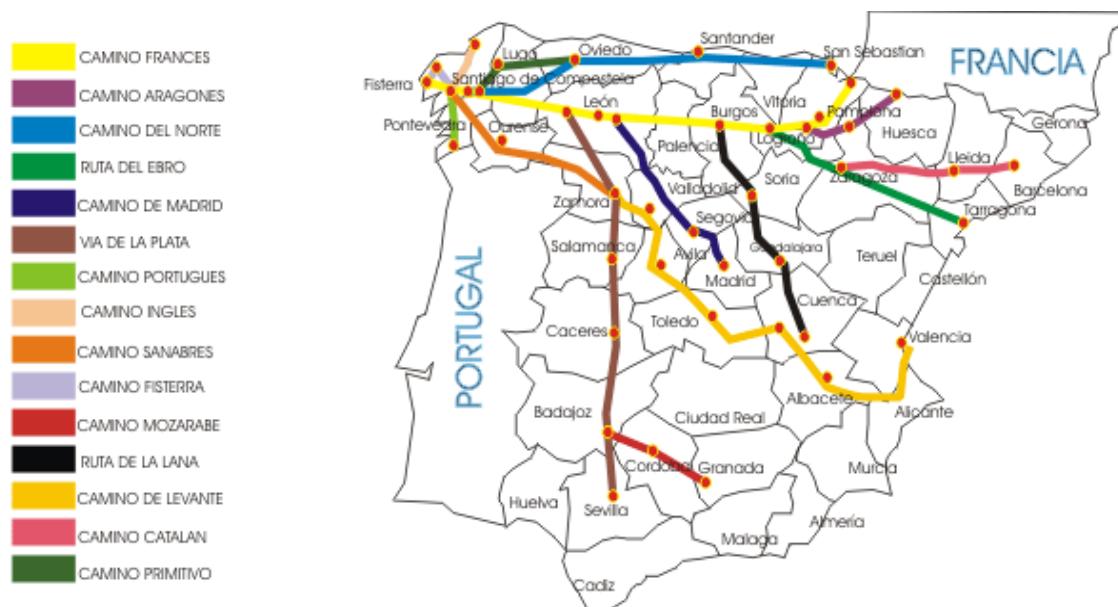
Příloha č. 3 Tabulky k otázkám č.15

1 možnost	18 - 30	31 - 40	41 - 50	51 - 60	61 a více
státní instituce	3	1	2	1	1
fondy EU	3	1	0	1	0
veřejné sbírky	0	1	0	1	1
dary	0	1	1	0	0
církev	3	1	2	3	1
2 možnosti					
státní instituce	2	0	0	0	0
fondy EU	1	0	0	0	0
veřejné sbírky	0	0	0	0	0
dary	1	0	0	0	0
církev	2	0	0	0	0
3 možnosti					
státní instituce	2	1	2	0	0
fondy EU	2	1	2	0	0
veřejné sbírky	1	0	2	2	0
dary	0	0	1	2	0
církev	1	1	2	2	0
4 možnosti					
státní instituce	1	0	0	0	0
fondy EU	2	0	0	0	0
veřejné sbírky	1	0	0	0	0
dary	2	0	0	0	0
církev	2	0	0	0	0

Příloha č. 4 Mapa stezek ve Španělsku

ZDROJ: <http://www.caminosanto.com/>

ZDROJ: <http://www.mundicamino.com/>

Příloha č. 5 Mapa stezek v Evropě

ZDROJ: <http://www.ultraia.cz/domain/ultraia/files/images/mapacompostela.jpg>

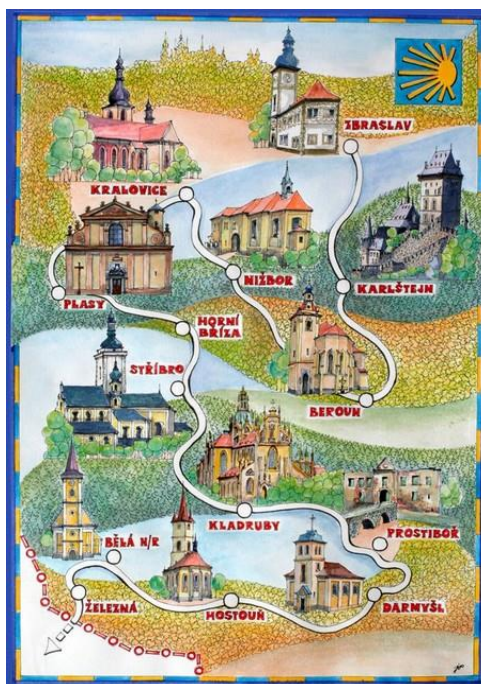
ZDROJ: <http://nojo.aquasoft.cz/FotoCaminoSantiago/>

Příloha č. 6 Mapy tras Svatojakubské cesty v ČR

Praha – Všeruby

Praha – Železná

ZDROJE : <http://www.vwv.cz/jakub/mapacr.php> , <http://www.vwv.cz/jakub/mapascr.php>
<http://www.vwv.cz/jakub/cr.php>

Příloha č.7 Mapa tras Svatojanské cesty v ČR – současný stav

ZDROJ: http://www.ultraia.cz/svatojabuska_cesta/camino-santiago/trasy-v-cechach/